

Συνεχίζεται με Δεύτερο Κεφάλαιο, 657/8 ε
38 έως και 46.

συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές η βλάβη ή καταστροφή του ξένου πράγματος δεν είναι παράνομη. Ο κύριος του πράγματος μπορεί βέβαια να ζητήσει αποζημίωση για την ζημία του από την καταστροφή του πράγματός του.

III. Υποκείμενα εννόμων σχέσεων

A. Τα φυσικά πρόσωπα (οι άνθρωποι)

Ο αστικός κώδικας ως υποκείμενα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και γενικότερα εννόμων σχέσεων αναγνωρίζει τα **φυσικά** πρόσωπα, δηλαδή τον άνθρωπο, και τα **νομικά** πρόσωπα (για την έννοια των νομικών προσώπων βλ. πιο κάτω περίπτωση Β.).

1. ^{18.} Ικανότητα δικαίου – ύπαρξη και τέλος – ιδιότητες των φυσικών προσώπων

A) Έννοια

Σύμφωνα με το άρθρο 34 του Α.Κ. κάθε άνθρωπος έχει την ικανότητα να είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Η ιδιότητα του να είναι κάθε άνθρωπος υποκείμενο δικαιωμάτων ονομάζεται **ικαγότητα δικαίου**. Η ικανότητα δικαίου αυτή είναι **γενική** ικανότητα, δηλαδή ο άνθρωπος μπορεί να είναι υποκείμενο όλων των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και γενικότερα των εννόμων σχέσεων του ιδιωτικού δικαίου. Η γενική ικανότητα απονέμεται σε κάθε άνθρωπο χωρίς διάκριση φύλου, φυλής, καταγωγής, θρησκείας, ιθαγένειας κ.λπ. η γενική αυτή ικανότητα δεν μπορεί ποτέ να περιοριστεί. Για ορισμένες όμως έννομες σχέσεις (π.χ. γάμος, υιοθεσία, πώληση συγκεκριμένου πράγματος κ.λπ.) εκτός από τη γενική χρειάζεται και **ειδική** ικανότητα που προσδιορίζεται από τους κανόνες δικαίου που διέπουν τις έννομες σχέσεις και δημιουργούν διαφοροποίηση ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, την υγεία, την υπηκοότητα (ιθαγένεια κ.λπ.).

Τέλος, η ικανότητα δικαίου έχουν, σύμφωνα με το άρθρο 61 του Α.Κ., και τα νομικά πρόσωπα.

¹⁸ B) **Φυσικό** πρόσωπο είναι ο άνθρωπος. Στη σύγχρονη εποχή κάθε άνθρωπος και μόνο ο άνθρωπος είναι φυσικό πρόσωπο. Αντίθετα σε παλαιότερες εποχές υπήρχαν άνθρωποι που δεν ήσαν πρόσωπα ως λ.χ. οι δούλοι.

Το πρόσωπο αρχίζει να **υπάρχει**, και επομένως και η ικανότητα δικαίου, από τη στιγμή που θα γεννηθεί ζωντανός, και **παύει** με το θάνατό του. Το πότε ο άνθρωπος γεννιέται ζωντανός θα κριθεί με κριτήρια της ιατρικής επιστήμης. Ο αστικός κώδικας, σε αντίθεση με το γαλλικό, δεν απαιτεί ο άνθρωπος που γεννήθηκε να είναι και «βιώσιμος» αλλά αρκεί να διαπιστώθηκε ότι έζησε. Η σημασία της χρονικής διάρκειας ζωής είναι μεγάλη κυρίως στο κληρονομικό δίκαιο. Για ορισμένες σχέσεις ως λ.χ. τις κληρονομικές ο άνθρωπος λογίζεται ότι υπάρχει και προ της γεννήσεώς του. Πράγματι σύμφωνα με το άρθρο 36 του Α.Κ. «Ως

προς τα δικαιώματα που του επάγονται το κυοφορούμενο θεωρείται γεννημένο, αν γεννηθεί ζωντανό». Το **τέλος** του προσώπου επέρχεται με το θάνατό του ο οποίος αποτελεί και το μοναδικό λόγο παύσης της ικανότητας δικαίου. Γίνεται δεκτό ότι κλινικά νεκρός θεωρείται ο άνθρωπος από τότε που νεκρώθηκε ο εγκέφαλός του, έστω και αν συνεχίζονται ορισμένες εκδηλώσεις ζωής. Πολλές φορές έχει πρακτική σημασία ποιος από δύο ή περισσότερους ανθρώπους πέθανε πρώτος. Το άρθρο 38 καθιερώνει στην περίπτωση αυτή το τεκμήριο της συναποβίωσης σύμφωνα με το οποίο «Αν περισσότεροι έχουν πεθάνει και δεν μπορεί να αποδειχθεί ότι ο ένας επέζησε από κάποιον άλλο, τεκμαίρεται ότι όλοι πέθαναν ταυτόχρονα». Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις που ο θάνατος του προσώπου είναι βέβαιος έστω κι αν δεν βρέθηκε το πτώμα όπως λ.χ., όταν αποτεφρώθηκε μαζί με το αεροπλάνο. Στην περίπτωση αυτή θεωρείται ο θάνατος αποδεδειγμένος και μπορεί ο ενδιαφερόμενος να ζητήσει ληξιαρχική πράξη θανάτου. Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις κατά τις οποίες ο θάνατος προσώπου είναι πάρα πολύ («σφόδρα») πιθανός αλλά όχι βέβαιος. Στην περίπτωση αυτή το τέλος του προσώπου επέρχεται με τη λεγόμενη **αφάνεια**. Η κήρυξη της αφάνειας γίνεται με δικαστική απόφαση και είναι δυνατή, κατά τον αστικό κώδικα, σε δύο περιπτώσεις: α) όταν το πρόσωπο εξαφανίστηκε ενώ βρισκόταν σε κίνδυνο ζωής π.χ. πυρκαϊά, πόλεμο κ.λπ. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να περάσει ένας τουλάχιστον χρόνος από τη στιγμή του κινδύνου για να ζητηθεί η κήρυξη της αφάνειας και β) όταν το πρόσωπο απουσιάζει χωρίς ειδήσεις για μεγάλο χρονικό διάστημα. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να περάσουν τουλάχιστον πέντε χρόνια από την τελευταία είδηση για να είναι δυνατή η αίτηση κήρυξης του προσώπου σε αφάνεια. Με την κήρυξη του προσώπου σε αφάνεια παράγεται τεκμήριο θανάτου που μπορεί να ανατραπεί μόνο με δικαστική απόφαση η οποία και αίρει την κήρυξη της αφάνειας. Αυτό συμβαίνει λ.χ. στην περίπτωση που εμφανιστεί ο άφαντος.

Γ) Από τις συγκεκριμένες ιδιότητες ή καταστάσεις των προσώπων ο αστικός κώδικας εξαρτά την επέλευση ορισμένων έννομων αποτελεσμάτων. Οι ειδικές ικανότητες των προσώπων που αναφέρθηκαν πιο πάνω προσδιορίζονται κυρίως με βάση τις ιδιότητες ή καταστάσεις αυτές, οι κυριότερες από τις οποίες είναι οι ακόλουθες:

1) **Το φύλο**. Το Σύνταγμα (άρθρο 4 παρ. 2) καθιερώνει την ισότητα ανδρών και γυναικών. Σε εφαρμογή του Συντάγματος εκδόθηκε ο Ν. 1329/1983 προκειμένου να εναρμονιστούν με αυτόν ορισμένες αναχρονιστικές και αντισυνταγματικές διατάξεις, όπως λ.χ. αυτές που αναγνωρίζουν τον άνδρα «ως κεφαλή της οικογένειας», αυτές που αφορούν το επώνυμο της γυναίκας, την πατρική εξουσία κ.λπ.

2) **Η ηλικία**. Η ηλικία παίζει σπουδαίο ρόλο όσον αφορά τη δικαιοπρακτική και αδικοπρακτική ικανότητα ορισμένου προσώπου. Ανάλογα με την ηλικία τα πρό-

σωπα διακρίνονται σε ανήλικους, ενήλικους κ.λπ. (βλ. πιο κάτω σελ. 58 επ.). Επίσης η ηλικία προσδιορίζει ειδικές ικανότητες ως λ.χ. την υιοθεσία κλπ.

3) **Η υγεία.** Η υγεία είναι αγαθό που προστατεύεται από το Σύνταγμα, τον ποινικό κώδικα και τον αστικό κώδικα. Σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρο 21 παρ. 3) το Κράτος φροντίζει για την υγεία των πολιτών. Στον ποινικό κώδικα τιμωρείται η προξένηση βλάβης της υγείας του προσώπου. Στον αστικό κώδικα σε περίπτωση βλάβης της υγείας προβλέπεται υποχρέωση αποζημίωσης ή ικανοποίησης ηθικής βλάβης.

Η σωματική αναπηρία και η πνευματική νόσος έχουν μεγάλη σημασία για την ικανότητα προς δικαιοπραξία, την ικανότητα προς καταλογισμό αλλά και σε άλλες περιπτώσεις. Λόγω της σωματικής ή πνευματικής αναπηρίας ένα πρόσωπο μπορεί να κριθεί ανίκανο ή περιορισμένης ικανότητας για δικαιοπραξία με την κήρυξή του σε **δικαστική συμπαράσταση** για την οποία βλ. πιο κάτω σελ. 59 επ.)

4) **Η τιμή.** Τιμή είναι η ηθική αξία που αναγνωρίζεται σε ορισμένο πρόσωπο από την κοινωνία, η οποία ονομάζεται και υπόληψη. Η τιμή προστατεύεται με ποινικές και αστικές διατάξεις. Κυρίως αντιμετωπίζεται και προστατεύεται ως στοιχείο της προσωπικότητας (βλ. πιο κάτω). Εξάλλου η μείωση της τιμής έχει ως συνέπεια την αποστέρηση ειδικών ικανοτήτων, δηλαδή επιφέρει ορισμένες επιβλαβείς συνέπειες για τον άνθρωπο. Π.χ. το άτομο με μειωμένη υπόληψη δεν μπορεί να αναλάβει ορισμένα λειτουργήματα ως λ.χ. του επιτρόπου κ.λπ.

5) **Η θρησκεία.** Από το Σύνταγμα αναγνωρίζεται η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης (ανεξιθρησκεία) η οποία περιλαμβάνει και την ελευθερία του προσώπου να μην έχει θρησκευτικές πεποιθήσεις. Η θρησκεία έχει επίδραση σε ορισμένα θέματα του οικογενειακού δικαίου. Ο αστικός κώδικας επηρεασμένος από τις «θρησκευτικές παραδόσεις του έθνους» καθιέρωνε ειδικές ικανότητες του ατόμου ως κωλύματα γάμου. Π.χ. απαγόρευε το γάμο χριστιανού με αλλόθρησκο, απέκλειε το γάμο μεταξύ άθεων κ.λπ., κήρυσσε ανυπόστατο το γάμο ορθόδοξου αν δεν είχε τελεστεί με ιεροτελεστία από ιερέα της ορθόδοξης εκκλησίας. Τα κωλύματα αυτά κρίθηκαν αντισυνταγματικά και καταργήθηκαν με το Ν. 1250/1982 που καθιέρωσε τον πολιτικό γάμο παράλληλα με το θρησκευτικό.

6) **Η συγγένεια.** Η συγγένεια είναι η σχέση που δημιουργείται μεταξύ ανθρώπων με τη γέννηση ή το γάμο. Αποτελεί βασική προϋπόθεση για πολλές ειδικές ικανότητες κυρίως στο οικογενειακό και κληρονομικό δίκαιο. Έτσι λ.χ. από τη συγγενική σχέση καθορίζεται το κληρονομικό δικαίωμα, η υποχρέωση διατροφής, ορισμένα κωλύματα γάμου κ.λπ.

Ο Α.Κ. διακρίνει δύο είδη συγγένειας: τη συγγένεια εξ αίματος (φυσική συγγένεια) και τη συγγένεια εξ αγχιστείας (τεχνητή συγγένεια).

Συγγένεια εξ αίματος υπάρχει όταν ορισμένο πρόσωπο έχει κοινή μαζί με άλλο πρόσωπο καταγωγή. **Συγγένεια εξ αγχιστείας** υπάρχει όταν ορισμένο πρόσω-

πο γίνεται συγγενής άλλου προσώπου λόγου γάμου που τελέστηκε μεταξύ αυτού (του άλλου) και συγγενούς εξ αίματος εκείνου στον οποίο αφορά η συγγένεια.

Η συγγένεια εξ αίματος διακρίνεται σε ευθεία και σε πλάγια γραμμή. **Ευθεία** γραμμή υπάρχει όταν ένα πρόσωπο κατάγεται από το άλλο π.χ. το παιδί από τον πατέρα. Στην ευθεία γραμμή διακρίνουμε τους «ανιόντες», δηλαδή τα πρόσωπα από τα οποία δημιουργείται η καταγωγή (π.χ. πατέρας, παππούς, προπαππούς κ.λπ.) και τους **κατιόντες**, δηλαδή τα πρόσωπα που κατάγονται από τα άλλα πρόσωπα (δηλαδή τους ανιόντες). Κατιόντες είναι ο υιός, ο εγγονός, ο δισέγγονος κ.λπ.

Σε πλάγια γραμμή υπάρχει όταν τα πρόσωπα κατάγονται από τα ίδια τρίτα πρόσωπα, χωρίς να είναι μεταξύ τους συγγενείς σε ευθεία γραμμή. Π.χ. τα αδέρφια είναι συγγενείς (εξ αίματος) σε πλάγια γραμμή.

Αγχιστεία είναι ο δεσμός μεταξύ του ενός συζύγου και των εξ αίματος συγγενών του άλλου συζύγου. Π.χ. ο άντρας είναι συγγενής εξ ανχιστείας των αδελφών της γυναίκας του. Είναι δυνατόν όμως να δημιουργηθεί δεσμός και μεταξύ των συγγενών του ενός συζύγου με τους συγγενείς του άλλου συζύγου. Π.χ. η αδελφή του άντρα με τους αδελφούς της γυναίκας του. Η συγγένεια αυτή ονομάζεται «οιονεί ανχιστεία».

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μεταξύ συζύγων δεν υπάρχει συγγένεια.

Σύμφωνα με τον αστικό κώδικα ο βαθμός της συγγένειας ορίζεται από τον αριθμό των γεννήσεων που συνδέουν τα πρόσωπα. Έτσι για να βρούμε την εξ αίματος συγγένεια σε ευθεία γραμμή μεταξύ του ανιόντος Α και του κατιόντος Κ μετράμε τη γέννηση του Κ και όλες τις γεννήσεις που μεσολάβησαν μέχρι τον Α (όχι όμως και τη γέννηση του Α). Έτσι ο πατέρας με το παιδί είναι συγγενής εξ αίματος σε ευθεία γραμμή πρώτου βαθμού (μια γέννηση του Κ), ο παππούς με τον εγγονό είναι δευτέρου βαθμού (δύο γεννήσεις: του εγγονού και του πατέρα του) κ.ο.κ.

Για να βρούμε το βαθμό της συγγένειας εξ αίματος σε πλάγια γραμμή μετράμε όλες τις γεννήσεις μέχρι τον κοινό γενάρχη (όχι όμως και τη γέννηση του γενάρχη). Π.χ. τα αδέρφια είναι εξ αίματος συγγενείς σε πλάγια γραμμή δευτέρου βαθμού (δύο γεννήσεις: του ενός αδελφού και του άλλου).

Σύμφωνα με το άρθρο 1464 του Α.Κ. «οι συγγενείς εξ αίματος του ενός από τους συζύγους είναι συγγενείς εξ ανχιστείας του άλλου στην ίδια γραμμή και τον ίδιο βαθμό». Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή η αδελφή της συζύγου είναι δευτέρου βαθμού συγγενής εξ ανχιστείας με το σύζυγο. Η μητέρα της συζύγου είναι πρώτου βαθμού συγγενής με το σύζυγο.

Δ) Εξατομίκευση του προσώπου. Υπάρχουν ορισμένες ιδιότητες ή καταστάσεις του ανθρώπου που έχουν σημασία όχι μόνο για να προσδιοριστούν οι ειδικές ικανότητες αλλά και η ταυτότητά του και να διακριθεί το πρόσωπο αυτό από άλλα πρόσωπα (εξατομίκευση του ανθρώπου). Οι ιδιότητες ή καταστάσεις αυτές είναι το όνομα, η κατοικία και η ιθαγένεια.

1) **Το όνομα.** Το όνομα αποτελεί το κύριο μέσο με το οποίο το συγκεκριμένο πρόσωπο διακρίνεται από άλλα πρόσωπα. Διακρίνεται στο **κύριο** όνομα (ή μικρό ή βαπτιστικό) και το **επώνυμο**. Το επώνυμο εκφράζει την καταγωγή, ενώ το κύριο όνομα διακρίνει το πρόσωπο από άλλους που έχουν το ίδιο επώνυμο. Σύμφωνα με τα άρθρα 1505 και 1506 του Α.Κ. οι γονείς είναι υποχρεωμένοι να έχουν προσδιορίσει το επώνυμο των παιδιών τους με κοινή αμετάκλητη δήλωσή τους. Η δήλωση γίνεται πριν από το γάμο, είτε σε συμβολαιογράφο, είτε σε λειτουργό, ενώπιον του οποίου θα τελεστεί ο γάμος. Το οριζόμενο επώνυμο, κοινό για όλα τα παιδιά, μπορεί να είναι είτε το επώνυμο του ενός από τους γονείς, είτε συνδυασμός των επωνύμων τους. Αν οι γονείς παραλείψουν να δηλώσουν το επώνυμο των παιδιών τους αυτά έχουν για επώνυμο το επώνυμο του πατέρα.

Το παιδί που γεννήθηκε χωρίς γάμο των γονέων του παίρνει το επώνυμο της μητέρας του. Ο σύζυγος της μητέρας μπορεί να δώσει στο παιδί το επώνυμό του στη θέση του ως τότε επωνύμου του παιδιού ή επιπρόσθετα, αν συναινέσουν σ' αυτό η μητέρα και το παιδί (για τη σχέση γονέων και τέκνων βλ. περισσότερα πιο κάτω σελ. 139 επ.).

Το επώνυμο μπορεί να αλλάξει μόνο με διοικητική πράξη (απόφαση του Νομάρχη) π.χ. από Ανδρέου σε Νικολάου.

Το κύριο όνομα αποκτάται με ονοματοδοσία που συνήθως συμπίπτει με τη βάπτιση. Είναι δυνατή όμως η ονομασία και χωρίς βάπτιση αλλά με δήλωση προς το ληξιαρχείο από αυτόν που έχει την επιμέλεια του παιδιού.

Τέλος το όνομα ως στοιχείο της προσωπικότητας, προστατεύεται όχι μόνο από το άρθρο 57 του Α.Κ. (που αφορά την προσωπικότητα) αλλά και με την ειδική διάταξη του άρθρου 58 του Α.Κ. που ορίζει ότι «Αν σ' αυτόν που δικαιούται να φέρει ένα όνομα αμφισβητείται από άλλον το δικαίωμα αυτό, ή αν κάποιος χρησιμοποιεί παράνομα ορισμένο όνομα, ο δικαιούχος ή εκείνος που βλάπτεται, μπορεί να ζητήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται».

2) Η **κατοικία**. Σύμφωνα με το άρθρο 51 του Α.Κ. κατοικία είναι ο τόπος της **κύριας** και **μόνιμης** εγκατάστασης του ανθρώπου, δηλαδή ο τόπος που έχει το πρόσωπο το κέντρο των βιοτικών του σχέσεων. Η κατοικία είναι **εκούσια** όταν αποκτάται με τη θέληση του προσώπου. Κατ' εξαίρεση όμως ο νόμος επιβάλλει ορισμένο τόπο ως κατοικία ορισμένων προσώπων ως λ.χ. των δικαστικών λειτουργών, των ανηλίκων κ.λπ. Η κατοικία αυτή ονομάζεται **νόμιμη** ή αναγκαία.

Για να αποκτηθεί η (εκούσια) κατοικία χρειάζεται να συντρέχουν δύο προϋποθέσεις: α) πραγματική εγκατάσταση σε κάποιο τόπο και β) Πρόθεση του προσώπου να έχει τον τόπο αυτό ως το σταθερό και μόνιμο κέντρο των βιοτικών του σχέσεων. Όταν υπάρχει μόνο η πρώτη προϋπόθεση, τότε πρόκειται περί **διαμονής**.

Κατά κανόνα δεν μπορεί να έχει κάποιος διπλή κατοικία. Κατ' εξαίρεση ο

έμπορος έχει, εκτός από τη γενική κατοικία, ως ειδική κατοικία τον τόπο όπου ασκεί την εμπορία του.

Η κατοικία του καθενός αποτελεί κατά το Σύνταγμα, **άσυλο** και απαγορεύεται η «κατ' οίκον έρευνα» χωρίς ορισμένες προϋποθέσεις.

9017
2018
3) Η **ιθαγένεια**. Η ιθαγένεια είναι ο νομικός δεσμός του προσώπου με ορισμένη Πολιτεία, μέλος του λαού της οποίας αποτελεί αυτό. Η ιθαγένεια αποκτάται με τους εξής τρόπους: α) με τη γέννηση από έλληνες πολίτες, β) με τη νομιμοποίηση κάποιου ως παιδιού έλληνα, γ) με τη δικαστική αναγνώριση κάποιου ως παιδιού έλληνα, δ) με το γάμο (ως προς την αλλοδαπή γυναίκα), ε) με την αναγνώριση της ελληνικής ιθαγένειας ομογενών στην αλλοδαπή, στ) με την πολιτογράφηση και ζ) με την κατάταξη ομογενών αλλοδαπών στις ελληνικές ένοπλες δυνάμεις. Εκείνοι που έχουν ή αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια ονομάζονται **ημεδαποί** και έχουν διαφορετική μεταχείριση από εκείνους που στερούνται της ελληνικής ιθαγένειας (αλλοδαποί). Π.χ. ο αλλοδαπός δεν έχει τα δημόσια δικαιώματα που έχει ο ημεδαπός (δικαίωμα του «εκλέγειν» και του «εκλέγεσθαι» κ.λπ.). Στο πεδίο του αστικού δικαίου ο αλλοδαπός απολαμβάνει ίδια αστικά δικαιώματα όπως και ο ημεδαπός. Κατ' εξαίρεση όμως ο αλλοδαπός μειονεκτεί έναντι του ημεδαπού σε ορισμένα θέματα, όπως λ.χ. ο αλλοδαπός δεν μπορεί να ασκήσει το επάγγελμα του γιατρού, φαρμακοποιού, δικηγόρου και γενικά το ελεύθερο επάγγελμα, δεν μπορεί να αποκτήσει ακίνητα σε παραμεθόριες περιοχές, να είναι μάρτυρας σε συμβολαιογραφικό γραφείο κ.λπ. Τα μειονεκτήματα αυτά ελαχιστοποιήθηκαν μετά την ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

2. Δικαίωμα και προστασία της προσωπικότητας.

A) Η προσωπικότητα ενδιαφέρει το δίκαιο με δύο έννοιες. Με τη **στενή έννοια** του όρου προσωπικότητα σημαίνει την ικανότητα να είναι ο άνθρωπος υποκείμενο δικαιωμάτων και γενικότερα έννομων σχέσεων (ικανότητα δικαίου για την οποία βλ. πιο πάνω σελ. 38 επ.). Με την **ευρύτερη έννοια** αναφερόμαστε στο δικαίωμα της προσωπικότητας το οποίο περιλαμβάνει όλες τις αστάθμιστες αξίες που αποτελούν και συνιστούν την ουσία του ανθρώπου. Η προσωπικότητα είναι πολύ γενική έννοια γι' αυτό και είναι δύσκολος ο ορισμός της. Κυριότερες εκδηλώσεις της προσωπικότητας που εμπίπτουν στην προστασία του αστικού κώδικα (άρθρο 57) αποτελούν η ζωή, η σωματική ακεραιότητα, η υγεία, η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, ο ψυχικός και συναισθηματικός κόσμος, η τιμή, η σχέση προς τους άλλους ανθρώπους και τα πράγματα, η ελεύθερη διαμόρφωση της βούλησης και η ατομική ζωή και η σφαίρα του απορρήτου.

Κύρια χαρακτηριστικά του δικαιώματος προσωπικότητας είναι: α) είναι δικαίωμα απόλυτο που στρέφεται κατά παντός (για τα απόλυτα δικαιώματα βλ. πιο πάνω σελ. 32), β) είναι δικαίωμα μη περιουσιακό, με το οποίο επιδιώκεται η ικα-

νοποίηση όχι υλικών συμφερόντων αλλά ηθικών αξιών και γ) είναι απόλυτα προσωπικό και αμεταβίβαστο, δηλαδή είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένο με το πρόσωπο του φορέα και δεν μπορεί να υπάρξει χωριστά απ' αυτόν.

Β) Η προσωπικότητα **προστατεύεται** με διατάξεις τόσο του δημοσίου δικαίου (συνταγματικού και διοικητικού) όσο και με διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου. Για την προστασία της προσωπικότητας με διατάξεις του δημοσίου δικαίου βλ. στα οικεία κεφάλαια των συνταγματικών και διοικητικών θεσμών.

Ο αστικός κώδικας προβλέπει **γενική** προστασία του ονόματος (άρθρα 58 και 59) και των προϊόντων της διανοίας (άρθρο 60).

Βασική προϋπόθεση για τη γενική προστασία της προσωπικότητας είναι να υπάρχει παράνομη προσβολή της προσωπικότητας χωρίς να απαιτείται και υπαιτιότητα. **Παράνομη** είναι η προσβολή όταν ο νόμος δεν επιτρέπει ρητά την επέμβαση στην προσωπικότητα άλλου.

Σε περίπτωση παράνομης προσβολής της προσωπικότητας το πρόσωπο έχει τις ακόλουθες αξιώσεις:

α) Αξίωση για **άρση** της προσβολής, δηλαδή παραμερισμό της πράξης που συνιστά προσβολή της προσωπικότητας και αποκατάσταση της κατάστασης που υπήρχε πριν από την προσβολή (π.χ. σε παράνομη έκθεση φωτογραφίας προσώπου σε βιτρίνα άρση συνιστά η απομάκρυνσή της).

β) Αξίωση για **παράλειψη** της προσβολής στο μέλλον. Η αξίωση αυτή αναφέρεται σε μελλοντική προσβολή και αποτελεί προληπτικό μέτρο. Η άρση της προσβολής αποτελεί θετική ενέργεια, ενώ η παράλειψη αρνητική.

γ) Αξίωση για **αποζημίωση** εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις της αδικοπραξίας, δηλαδή να υπάρχει προσβολή παράνομη και υπαίτια που προκάλεσε ζημία (για τις αδικοπραξίες βλ. πιο κάτω σελ. 76) και

δ) Αξίωση για ικανοποίηση της **ηθικής** βλάβης (για την έννοια της ηθικής βλάβης βλ. πιο κάτω σελ. 110).

Η ικανοποίηση της ηθικής βλάβης συνίσταται, στην προκειμένη περίπτωση, σε καταβολή χρηματικού ποσού, σε δημοσίευμα ή και σε ό,τι «ενδείκνυται» κατά τις περιστάσεις.

Γ) **Το όνομα** ως στοιχείο της προσωπικότητας προστατεύεται με το άρθρο 57 του Α.Κ. Εκτός όμως από τη γενική προστασία το όνομα προστατεύεται και ειδικά στο άρθρο 58 του Α.Κ. Το όνομα προσβάλλεται σε δύο περιπτώσεις: α) όταν αμφισβητείται σε κάποιον το δικαίωμα να φέρει ορισμένο όνομα και β) όταν κάποιος χρησιμοποιεί ένα όνομα χωρίς να έχει δικαίωμα (παράνομα). Η ίδια προστασία παρέχεται και όταν πρόκειται για επαγγελματική επωνυμία ή ψευδώνυμο το οποίο μεταχειρίζεται το πρόσωπο παράλληλα με το όνομά του και εφόσον έχει γίνει σε πλατύ κύκλο προσώπων το διακριτικό γνώρισμα του προσώπου.

Ως **προϊόντα της διανοίας** θεωρούμε τα έργα των συνθετών, μουσικών, ζω-

γράφων, συγγραφέων, γλυπτών κ.λπ. τα οποία και αποτελούν πνευματική ιδιοκτησία. Η πνευματική ιδιοκτησία έχει εξελιχθεί σε ιδιαίτερο κλάδο του δικαίου και ρυθμίζεται από ειδική νομοθεσία.

B. Τα νομικά πρόσωπα

1. Έννοια – Είδη

Όπως λέχθηκε πιο πάνω υποκείμενο εννόμων σχέσεων (δικαιωμάτων και υποχρεώσεων) είναι όχι μόνο τα φυσικά πρόσωπα (οι άνθρωποι) αλλά και τα νομικά πρόσωπα.

Α) **Νομικό πρόσωπο** ²⁰¹⁸ είναι ένωση προσώπων ή σύνολο περιουσίας που επιδιώκουν ή εξυπηρετούν ορισμένο κοινό σκοπό και αποκτούν νομική προσωπικότητα, δηλαδή έχουν αναχθεί σε υποκείμενα εννόμων σχέσεων.

Για τη φύση του νομικού προσώπου έχουν υποστηριχθεί διάφορες θεωρίες, οι κυριότερες από τις οποίες είναι η θεωρία του πλάσματος δικαίου και η οργανική θεωρία ή θεωρία του βουλευτικού οργάνου.

Κατά τη **θεωρία του πλάσματος δικαίου** το νομικό πρόσωπο δεν υπάρχει στην πραγματικότητα, αλλά είναι δημιούργημα (πλάσμα) του δικαίου. Γι' αυτό το νομικό πρόσωπο δεν έχει δικαιοπρακτική ικανότητα (για την ικανότητα αυτή βλ. πιο κάτω σελ. 57 επ.) αλλά, αντί γι' αυτό, δικαιοπρακτούν τα φυσικά πρόσωπα που το διοικούν, δηλαδή οι αντιπρόσωποί του. Συνεπώς για τις αδικοπραξίες των αντιπροσώπων του δεν ευθύνεται το νομικό πρόσωπο αλλά οι ίδιοι οι αντιπρόσωποί του.

Κατά την **οργανική θεωρία** το νομικό πρόσωπο έχει δική του βούληση που εκφράζεται με τη βούληση που σχηματίζουν με ορισμένη διαδικασία και στα όρια της εξουσίας τους τα όργανά του. Γι' αυτό οι δικαιοπραξίες ή αδικοπραξίες των οργάνων του νομικού προσώπου θεωρούνται ως δικαιοπραξίες ή αδικοπραξίες του ίδιου του νομικού προσώπου. Δηλαδή, το νομικό πρόσωπο ευθύνεται για τις πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του που επιχειρούνται στα πλαίσια της δραστηριότητάς τους. Τη θεωρία αυτή δέχεται και ο αστικός κώδικας.

Β) Τα νομικά πρόσωπα, ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκουν, διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, δηλαδή στα νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου.

Νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ²⁰¹⁸ ²⁰¹⁷ είναι εκείνα που ιδρύονται με πρωτοβουλία του κράτους και ασκούν δημόσια εξουσία, δηλαδή αποτελούν δημόσιες υπηρεσίες που έχουν δικό τους οργανισμό και λειτουργία. Νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου είναι το κράτος, οι δήμοι και οι κοινότητες, τα πανεπιστήμια κ.λπ. Για τα νομικά αυτά πρόσωπα εφαρμόζονται οι διατάξεις του δημοσίου και ειδικότερα του διοικητικού δικαίου.

Το σύγχρονο κράτος προκειμένου να αποφευχθούν οι γραφειοκρατικές δια-

Στα Νομικά Πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου
ανήκουν οι συνεταιρισμοί, που εξετάζονται
στο Ρωστικό Δίκαιο.

τυπώσεις του δημοσίου δικαίου και να επιτευχθεί μια ορθολογικότερη λειτουργία με την εφαρμογή των κανόνων της ιδιωτικής οικονομίας και του ιδιωτικού δικαίου, ιδρύει νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Τα νομικά αυτά πρόσωπα, που εμφανίζονται συνήθως με τη μορφή της Δημόσιας Επιχείρησης ή και της Δημόσιας εταιρίας, έχουν ως σκοπό την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος. Τέτοια νομικά πρόσωπα είναι η ΔΕΗ, ο ΟΤΕ, η ΔΕΠ, η ΔΕΠΟΣ, η ΕΡΤ, ορισμένες τράπεζες (ως λ.χ. η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η ΕΤΒΑ κ.λπ.), ο Ο.Σ.Ε. κ.λπ. Τα νομικά αυτά πρόσωπα δεν είναι δημοσίου δικαίου αλλά ανήκουν στην κατηγορία των λεγόμενων κρατικών νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου του **δημόσιου τομέα** (Νόμος 1256/82 άρθρο 1 παρ. 6).

9018 **Νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου** είναι εκείνα που ιδρύονται με ιδιωτική πρωτοβουλία και λειτουργούν κατά τους κανόνες του ιδιωτικού δικαίου. Ως προς τη μορφή τους ο νόμος καθιερώνει κλειστό αριθμό, δηλαδή τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μπορεί να έχουν μόνο τις μορφές που προβλέπονται από το νόμο. Συγκεκριμένα ο αστικός κώδικας αναγνωρίζει και ρυθμίζει τα σωματεία, το ίδρυμα, την επιτροπή εράνων και την αστική εταιρία. Το εμπορικό δίκαιο αναγνωρίζει και άλλα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, όπως είναι οι εμπορικές εταιρίες (ομόρρυθμη, ετερόρρυθμη, ανώνυμη και περιορισμένης ευθύνης εταιρία) και οι συνεταιρισμοί. Τα νομικά πρόσωπα του ιδιωτικού δικαίου μπορεί να είναι **κερδοσκοπικά**, όπως λ.χ. οι εμπορικές εταιρίες, οι συνεταιρισμοί καθώς και οι αστικές εταιρίες που επιδιώκουν οικονομικό σκοπό και **μη κερδοσκοπικά**, όπως λ.χ. εκείνα που επιδιώκουν σκοπούς ηθικούς, φιλανθρωπικούς, εκπολιτιστικούς κ.λπ.

2. Γενικές ρυθμίσεις για τα νομικά πρόσωπα (σύσταση - έδρα - ευθύνη) 2018 2017

A) Σύμφωνα με τη γενική διάταξη του άρθρου 63 του Α.Κ. για τη **σύσταση** παντός νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου απαιτείται **έγγραφο** τόσο για τη συστατική πράξη (δηλαδή την πράξη που περιέχει τη θέληση των φυσικών προσώπων που πρόκειται να αποτελέσουν το νομικό πρόσωπο) όσο και για την πράξη που περιέχει τους όρους διοίκησης και λειτουργίας, δηλαδή το **καταστατικό** για το σωματείο και τον **οργανισμό** για το ίδρυμα και την επιτροπή εράνων. Οι δύο πράξεις αυτές (συστατική και καταστατικό) μπορεί να ενωθούν σε μία ενιαία πράξη.

Η **έδρα** του νομικού προσώπου είναι αντίστοιχη προς την κατοικία του φυσικού προσώπου (βλ. πιο πάνω I. A). Η έδρα καθορίζεται κατά κανόνα υποχρεωτικά από το καταστατικό. Αν δεν καθορισθεί από το καταστατικό, ως έδρα θεωρείται ο τόπος που λειτουργεί η διοίκηση του νομικού προσώπου.

B) Για την ανάπτυξη της δραστηριότητας του νομικού προσώπου και για την σχέση του με τους τρίτους προκειμένου να εκπληρωθεί ο σκοπός του είναι απαραίτητη η ύπαρξη **διοίκησης** του νομικού προσώπου.

Το νομικό πρόσωπο διοικείται από ένα ή περισσότερα πρόσωπα που συνήθως

είναι και μέλη του. Σύμφωνα με το άρθρο 67 του Α.Κ. η διοίκηση του νομικού προσώπου διαχειρίζεται τις υποθέσεις του και το αντιπροσωπεύει δικαστικά ή εξώδικα. Υποκατάσταση στα έργα της διοίκησης επιτρέπεται μόνον αν αυτό προβλέπεται στη συστατική πράξη ή το καταστατικό του νομικού προσώπου. Η έκταση της εξουσίας της διοίκησης προσδιορίζεται από τη συστατική πράξη ή το καταστατικό.

Για τη λήψη της απόφασης από το νομικό πρόσωπο θα πρέπει να καλούνται όλα τα μέλη της για να γίνει δυνατή η ανταλλαγή γνώμών και να ακουστούν και τα επιχειρήματα των μελών που μειοψηφούν. Το καταστατικό συνήθως ορίζει την **απαρτία**, δηλαδή τον αριθμό των παρόντων που χρειάζεται για να ληφθεί έγκυρη απόφαση. Οι αποφάσεις της διοίκησης λαμβάνονται, αν δεν ορίζεται διαφορετικά στη συστατική πράξη ή το καταστατικό, με **απόλυτη πλειοψηφία** των παρόντων μελών. Δηλαδή για να είναι έγκυρη η απόφαση πρέπει να ψηφίσουν υπέρ αυτής πάνω από το μισό των παρόντων (π.χ. αν οι παρόντες είναι 11, να ψηφίσουν υπέρ της απόφασης τουλάχιστον 6).

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και μάλιστα σε περίπτωση αδυναμίας εξασφάλισης της διαχείρισης των υποθέσεων του νομικού προσώπου (π.χ. αν δεν υπάρχουν τα απαιτούμενα για τη διοίκηση πρόσωπα ή να συγκρούονται τα συμφέροντα των μελών με εκείνα της διοίκησης) διορίζεται **προσωρινή διοίκηση** από το δικαστήριο.

εφ/8 Γ) Το νομικό πρόσωπο **δικαιοπρακτεί**, δηλαδή αποκτά δικαιώματα ή αναλαμβάνει υποχρεώσεις, μέσω οργάνων που το διοικούν (διοίκηση). Ο νόμος ορίζει τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να δεσμεύεται το νομικό πρόσωπο από τις δικαιοπραξίες (για την έννοια της δικαιοπραξίας βλ. πιο κάτω σελ. 55 επ.) που επιχειρούν τα όργανα που το διοικούν. Σύμφωνα με το άρθρο 70 του Α.Κ. οι προϋποθέσεις αυτές είναι: α) Οι δικαιοπραξίες να γίνονται για λογαριασμό του νομικού προσώπου (π.χ. ο Κ να υπογράψει σύμβαση ως πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου και όχι ως ιδιώτης) και β) Οι δικαιοπραξίες να γίνονται μέσα στα όρια της εξουσίας της διοίκησης. Η έκταση της εξουσίας των οργάνων της διοίκησης προσδιορίζεται συνήθως από τη συστατική πράξη ή το καταστατικό και ισχύει και έναντι των τρίτων. Αν δεν υπάρχει τέτοιος προσδιορισμός της εξουσίας (δηλαδή από τη συστατική πράξη ή το καταστατικό), η έκταση της εξουσίας προσδιορίζεται από τυχόν ειδικές διατάξεις των νόμων που υπάρχουν καθώς και από τη φύση και το σκοπό του νομικού προσώπου.

Δ) Σύμφωνα με το άρθρο 71 του αστικού κώδικα το νομικό πρόσωπο **ευθύνεται** από τις πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του έναντι του τρίτου που ζημιώθηκε. Για την ευθύνη αυτή του νομικού προσώπου θα πρέπει να συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

1) Να πρόκειται για **πράξη ή παράλειψη** των οργάνων που αντιπροσωπεύουν το νομικό πρόσωπο. Τέτοια όργανα είναι η διοίκηση, η προσωρινή διοίκηση και το πρόσωπο στο οποίο έχουν ανατεθεί, από τη συστατική πράξη ή το καταστατικό

κό, ορισμένες υποθέσεις του νομικού προσώπου. Για τις πράξεις των οργάνων αυτών το νομικό πρόσωπο ευθύνεται σαν από δικές του πράξεις. Εκτός από τις πράξεις ή παραλείψεις των πιο πάνω οργάνων, το νομικό πρόσωπο ευθύνεται σύμφωνα με τα άρθρα 334 και 922 του Α.Κ. και γι' αυτές των βοηθών εκπλήρωσης ή των «προσθηθέντων» που χρησιμοποιεί.

2) Η πράξη ή παράλειψη να δημιουργεί **υποχρέωση για αποζημίωση**. Πράξεις που δημιουργούν υποχρέωση για αποζημίωση είναι κυρίως οι αδικοπραξίες, η αθέτηση ενοχικών υποχρεώσεων και η συμπεριφορά κατά τις διαπραγματεύσεις.

3) Η πράξη ή παράλειψη να έλαβε χώρα **κατά την εκτέλεση των καθηκόντων** που ανατέθηκαν στα όργανα. Η ευθύνη του νομικού προσώπου αφορά μόνο τις πράξεις εκείνες τις οποίες επιχείρησε το όργανο με την ιδιότητά του αυτή και όχι ως άτομο. Γενικά γίνεται δεκτό ότι το νομικό πρόσωπο ευθύνεται στις περιπτώσεις που η πράξη ενεργείται μέσα στον κύκλο των καθηκόντων του οργάνου έστω και αν υπερβαίνει τα όρια της εξουσίας που του έχουν παραχωρηθεί. Δηλαδή το νομικό πρόσωπο δεν ευθύνεται για τις πράξεις που ενήργησε με την ευκαιρία της εκτέλεσης των καθηκόντων του, γιατί οι πράξεις αυτές θεωρούνται ότι έγιναν έξω από τα όρια της εξουσίας των οργάνων αλλά και έξω από τον κύκλο των καθηκόντων που του ανατέθηκαν.

Το δημόσιο και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ευθύνονται για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων τους «κατά την ενάσκησιν της ανατεθειμένης αυτοίς δημόσιας εξουσίας». Περισσότερα για το θέμα αυτό αναφέρονται στο οικείο κεφάλαιο των διοικητικών θεσμών.

90 **9Ε) Το τέλος** του νομικού προσώπου επέρχεται με τη διάλυσή του και τη λήξη της εκκαθάρισης. Με τη διάλυση λήγει η δραστηριότητα του νομικού προσώπου, αλλά η νομική του προσωπικότητα παύει μόνο όταν τελειώσει η εκκαθάριση. Οι λόγοι και τρόποι της διάλυσης ποικίλουν ανάλογα με το είδος του νομικού προσώπου. Μετά τη διάλυση του νομικού προσώπου ακολουθεί υποχρεωτικά η εκκαθάρισή του. Η εκκαθάριση έχει ως σκοπό τη ρευστοποίηση του ενεργητικού της περιουσίας του διαλυθέντος νομικού προσώπου, τη διαπίστωση και εξόφληση των χρεών του και την καταβολή του τυχόν υπολοίπου.

Η τύχη της περιουσίας του νομικού προσώπου που διαλύθηκε ρυθμίζεται από τη συστατική πράξη ή το καταστατικό. Αν δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση για την τύχη της περιουσίας μετά τη διάλυση, αυτή περιέρχεται στο δημόσιο που οφείλει να τη χρησιμοποιήσει για την εκπλήρωση του σκοπού του νομικού προσώπου.

3. Ειδικές ρυθμίσεις νομικών προσώπων

Εκτός από τις γενικές διατάξεις (άρθρα 61-77 Α.Κ.) που αφορούν όλα τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, ο αστικός κώδικας ρυθμίζει ειδικότερα ορισμένα από αυτά, δηλαδή το σωματείο, το ίδρυμα, την επιτροπή εράνων και την αστική

εταιρία. Για τη σύσταση και λειτουργία των νομικών αυτών προσώπων εφαρμόζονται και οι πιο πάνω γενικές ρυθμίσεις εφόσον δεν υπάρχουν ειδικότερες ρυθμίσεις που να τις αποκλείουν.

A) Σωματεία

1) Κοινά Σωματεία του Α.Κ. (έννοια – σύσταση – διάλυση)

α. Για το σωματείο εφαρμόζονται οι διατάξεις του Α.Κ. καθώς και ειδικοί νόμοι που ρυθμίζουν ορισμένες κατηγορίες σωματείων, όπως λ.χ. τα επαγγελματικά σωματεία και οι συνδικαλιστικές ενώσεις ρυθμίζονται από το Ν. 1264/1982, τα σωματεία αλληλοβοηθείας ρυθμίζονται κυρίως από το Ν. 281/1914 κ.λπ.

υπόψη **Σωματείο** είναι ένωση τουλάχιστον **είκοσι προσώπων** που έχει αποκτήσει νομική προσωπικότητα και επιδιώκει σκοπό μη κερδοσκοπικό. Κερδοσκοπικός είναι ο σκοπός όταν η ένωση προσώπων αποβλέπει σε κέρδος και μάλιστα χρηματικό. Επίσης ο σκοπός του σωματείου δεν πρέπει να είναι παράνομος ή ανήθικος. Έτσι το σωματείο μπορεί να έχει οποιοδήποτε μη κερδοσκοπικό (και μη ανήθικο και νόμιμο) σκοπό ως λ.χ. πολιτικό, μορφωτικό, ψυχαγωγικό, θρησκευτικό κ.λπ.

Το δικαίωμα σύστασης σωματείων και ενώσεων προστατεύεται από το Σύνταγμα (άρθρο 12) που περιλαμβάνει ειδικότερα το δικαίωμα της ίδρυσης ένωσης προσώπων και της συμμετοχής ή όχι σ' αυτή ενός προσώπου. Η ίδρυση αυτή δεν εξαρτάται από άδεια της Πολιτείας, αλλά μόνο η δικαστική αρχή διαπιστώνει τη νομιμότητά της.

20^{ος}
β. Για τη **σύσταση** του σωματείου απαιτούνται οι εξής προϋποθέσεις:

α) **Συστατική πράξη** από είκοσι τουλάχιστον πρόσωπα. Με την πράξη αυτή που είναι έγγραφη τα πρόσωπα δηλώνουν τη θέλησή τους να αποτελέσει η ένωσή τους σωματείο.

β) **Καταστατικό**, δηλαδή το έγγραφο εκείνο με το οποίο θέτονται οι κανόνες λειτουργίας και οργάνωσης του σωματείου. Το καταστατικό, που υπογράφεται από τα ιδρυματικά μέλη και χρονολογείται, πρέπει να περιέχει κατά το νόμο (άρθρο 80 Α.Κ.) τουλάχιστον τα στοιχεία που το εξατομικεύουν, δηλαδή την επωνυμία του σωματείου, την έδρα, το σκοπό καθώς και ορισμένα άλλα στοιχεία λειτουργίας και οργάνωσης ως λ.χ. τους όρους εισόδου, αποχώρησης και αποβολής των μελών καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, τα όργανα διοίκησης του σωματείου, τον τρόπο αντιπροσώπευσης του σωματείου, τους όρους σύγκλησης, συνεδρίασης και απόφασης του σωματείου, τους όρους τροποποίησης του καταστατικού και, τέλος τους όρους διάλυσης του σωματείου. Το καταστατικό και η συστατική πράξη μπορούν να ενωθούν σε ένα έγγραφο.

γ) **Απόφαση του δικαστηρίου**, που εκδίδεται μετά από αίτηση των ιδρυτών του σωματείου. Το δικαστήριο ελέγχει μόνο τη νομιμότητα του σωματείου και συγκεκριμένα τη συνδρομή των προϋποθέσεων που τάσσει ο νόμος για την ίδρυ-

σή του, δηλαδή αν το καταστατικό περιέχει τα πιο πάνω στοιχεία που αναφέρθηκαν, αν ο σκοπός δεν είναι κερδοσκοπικός ή δεν αντίκειται στο νόμο ή τα χρηστά ήθη. Αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές το δικαστήριο είναι υποχρεωμένο να δεχτεί την πιο πάνω αίτηση των ιδρυτών του σωματείου, και

δ) **Εγγραφή** του σωματείου στο βιβλίο των σωματείων που τηρείται σε κάθε πρωτοδικείο. Το δικαστήριο, αφού δεχτεί την αίτηση των ιδρυτών του σωματείου, διατάσσει να δημοσιευθεί σε εφημερίδα περίληψη του καταστατικού που περιέχει τα ουσιώδη στοιχεία του (επωνυμία, σκοπός, έδρα, ονόματα μελών) και να εγγραφεί το σωματείο στο βιβλίο των σωματείων που τηρείται σε κάθε πρωτοδικείο. Από την εγγραφή του στο βιβλίο των σωματείων, το σωματείο αποκτά νομική προσωπικότητα.

γ. Η **οργάνωση** και η **λειτουργία** του σωματείου ρυθμίζεται από το καταστατικό του και τις σχετικές διατάξεις του αστικού κώδικα. Ο νόμος καθορίζει τα όργανα του σωματείου που είναι απαραίτητα για να λειτουργήσει το σωματείο. Τα όργανα αυτά είναι η διοίκηση (το διοικητικό συμβούλιο) και η συνέλευση των μελών που αποτελεί και το ανώτατο όργανο του σωματείου.

Για τη διοίκηση του σωματείου ισχύουν οι πιο πάνω γενικές διατάξεις διοίκησης των νομικών προσώπων (βλ. πιο πάνω σελ. 45 επ.) καθώς και οι ειδικές διατάξεις που αφορούν τα σωματεία. Η διοίκηση αποτελείται από μέλη του σωματείου. Το κατάστατικό όμως μπορεί να ορίζει ότι στη διοίκηση μπορεί να περιλαμβάνονται και μη μέλη του σωματείου. Τα μέλη της διοίκησης πρέπει να είναι έλληνες πολίτες. Η συμμετοχή αλλοδαπών επιτρέπεται κατ' εξαίρεση και για ορισμένα σωματεία στα οποία μετέχουν αναγκαία αλλοδαποί λόγω του σκοπού του σωματείου. Για να επιτραπεί η συμμετοχή αλλοδαπών χρειάζεται η έκδοση Π.Δ/τος. Η διοίκηση εκπροσωπεί το σωματείο έναντι τρίτων, εκτελεί τις αποφάσεις της συνέλευσης των μελών και γενικά επιμελείται των υποθέσεων του σωματείου. Η διοίκηση του σωματείου ευθύνεται για κάθε ζημία του σωματείου εφόσον προέρχεται από πταίσμα των προσώπων που το διοικούν.

Η **συνέλευση** των μελών αποτελεί το ανώτατο όργανο του σωματείου. Οι αρμοδιότητές της καθορίζονται από το καταστατικό. Η συνέλευση έχει το τεκμήριο αρμοδιότητας, δηλαδή είναι αρμόδια για κάθε υπόθεση του σωματείου που δεν έχει υπαχθεί στην αρμοδιότητα άλλου οργάνου. Αν με το καταστατικό δεν ορίζεται διαφορετικά, ο νόμος προβλέπει ενδεικτικά τις κυριότερες αρμοδιότητες της συνέλευσης που είναι οι ακόλουθες: η εκλογή των προσώπων της διοίκησης, η απόφαση περί εισόδου ή αποβολής μέλους, η έγκριση του ισολογισμού, η τροποποίηση του καταστατικού και η διάλυση του σωματείου.

Ο τρόπος λειτουργίας της συνέλευσης (σύγκλησης, απαρτία, λήψη απόφασης κ.λπ.) ρυθμίζεται από το καταστατικό και τις σχετικές διατάξεις του αστικού κώδικα. Η συνέλευση συγκαλείται εγγράφως από τη διοίκηση στις περιπτώσεις

εκείνες που ορίζει το καταστατικό ή όταν αυτό επιβάλλεται από το συμφέρον του σωματείου. Δικαίωμα συμμετοχής στη συνέλευση έχουν όλα τα μέλη του σωματείου. Η συνέλευση ενεργεί με αποφάσεις που λαμβάνονται σύμφωνα με τις διατάξεις του καταστατικού και του νόμου. Οι αποφάσεις λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών. Απόφαση της συνέλευσης που δεν είναι σύμφωνη με το καταστατικό ή το νόμο είναι άκυρη. Η ακυρότητα της απόφασης κηρύσσεται από το δικαστήριο (Ειρηνοδικείο).

Εκτός από το διοικητικό συμβούλιο και τη γενική συνέλευση, το καταστατικό μπορεί να προβλέπει και άλλα όργανα (πειθαρχικό συμβούλιο, εξελεγκτική επιτροπή κ.λπ.).

δ. Η κτήση της ιδιότητας του μέλους σωματείου είναι ελεύθερη υπό την έννοια ότι δεν μπορεί να απαγορευτεί με νόμο η είσοδος κάποιου σε σωματείο ούτε και να υποχρεωθεί κάποιος να γίνει μέλος σωματείου. Εξαίρεση προβλέπει το Σύνταγμα για ορισμένες περιπτώσεις που ορίζονται στο άρθρο 12 (όπως λ.χ. η αναγκαστική σύσταση συνεταιρισμού) και που αποβλέπουν στην εκπλήρωση σκοπών κοινής ωφέλειας. Η ιδιότητα του μέλους σωματείου αποκτάται είτε από την αρχή, με τη συμμετοχή του προσώπου στη σύσταση του σωματείου, είτε και μεταγενέστερα με την είσοδο του προσώπου στο σωματείο. Η **απώλεια** της ιδιότητας του μέλους σωματείου επέρχεται: α) Με την αποχώρηση μέλους, που είναι κατά κανόνα ελεύθερη, β) Με την αποβολή μέλους, που επιτρέπεται για ορισμένους λόγους, οι οποίοι είναι: 1) η ύπαρξη σπουδαίου λόγου (π.χ. αναξιοπρεπής συμπεριφορά μέλους που βλάπτει τα συμφέροντα του σωματείου) και 2) οι λόγοι που προβλέπονται στο καταστατικό. Και στις δύο περιπτώσεις το μέλος πρέπει να καλείται σε απολογία, γ) Με το θάνατο του μέλους, δ) Με τη διάλυση του σωματείου και ε) Με τους τρόπους που ενδεχόμενα προβλέπει το καταστατικό.

ε. Διάλυση. Ο νόμος (άρθρα 103-105 Α.Κ.) προβλέπει τρεις τρόπους **διάλυσης** του σωματείου: **α) Με απόφαση της συνέλευσης** των μελών (αυτοδιάλυση). Για να ληφθεί έγκυρη απόφαση για τη διάλυση απαιτείται απαρτία του 1/2 του αριθμού των μελών και πλειοψηφία των 3/4 των παρόντων. **β) Αυτοδίκαια.** Η αυτοδίκαιη διάλυση επέρχεται είτε αν πραγματοποιηθεί όρος του καταστατικού (π.χ. πέρασε ο χρόνος για τον οποίο συστήθηκε), είτε όταν τα μέλη του σωματείου μειωθούν σε λιγότερα από 10, και **γ) Με δικαστική απόφαση.** Η απόφαση αυτή εκδίδεται μετά από αίτηση που υποβάλει η διοίκηση του σωματείου ή το 1/5 των μελών του ή η εποπτεύουσα αρχή και εφόσον συντρέχουν ορισμένοι λόγοι που αναφέρονται στο νόμο και ειδικότερα: 1) αν λόγω μείωσης του αριθμού των μελών ή άλλων αιτίων αποβαίνει αδύνατη η εν γένει λειτουργία του σωματείου, 2) αν εκπληρώθηκε ο σκοπός του σωματείου ή λόγω μεγάλης αδράνειας συνάγεται εγκατάλειψη του σκοπού αυτού και 3) αν το σωματείο επιδιώκει σκοπό δια-

φορετικό από εκείνο που καθορίζεται στο καταστατικό. Το σωματείο μπορεί επίσης να διαλυθεί και για τους λόγους που ενδεχόμενα προβλέπει το καταστατικό.

Μετά τη διάλυση ακολουθεί η εκκαθάριση του σωματείου. Για την εκκαθάριση αυτή εφαρμόζονται οι γενικές διατάξεις εκκαθάρισης των νομικών προσώπων (βλ. πιο πάνω Β.).

2) Ειδικά σωματεία (Συνδικαλιστικές οργανώσεις-συνδικάτα)

α. Μορφή σωματείου αποτελεί η **συνδικαλιστική οργάνωση** (συνδικάτο), που ρυθμίζεται από το ν. 1264/1982. Η συνδικαλιστική οργάνωση είναι γενικά ένωση εργαζομένων με βάση σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου (μισθωτοί), στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και οι εργαζόμενοι στο Δημόσιο ή Ν.Π.Δ.Δ. ή Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ). Η ένωση αυτή μπορεί να εμφανίζεται είτε με τη μορφή του σωματείου (επαγγελματικό σωματείο) το οποίο όμως, όπως θα δούμε παρακάτω, διαφέρει από το κοινό (ιδανικό) σωματείο (βλ. πιο πάνω), είτε με τη μορφή ένωσης προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των εργαζομένων συνιστώνται σε εφαρμογή του άρθρου 23 του Συντάγματος (δικαίωμα του συνδικαλιζέσθαι) και έχουν ειδικό σκοπό, δηλαδή τη διαφύλαξη και προαγωγή των εργασιακών, οικονομικών, ασφαλιστικών, κοινωνικών και συνδικαλιστικών συμφερόντων των εργαζομένων. Έτσι λοιπόν δεν μπορεί να συσταθεί μια συνδικαλιστική οργάνωση με σκοπό θρησκευτικό, πολιτιστικό, αθλητικό, ψυχαγωγικό κ.λπ., όπως αυτό συμβαίνει με τα κοινά (μη επαγγελματικά) σωματεία.

β. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις διακρίνονται σε πρωτοβάθμιες, δευτεροβάθμιες και τριτοβάθμιες.

Πρωτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις αποτελούν: α) τα σωματεία (επαγγελματικά), β) τα τοπικά παραρτήματα συνδικαλιστικών οργανώσεων ευρύτερης περιφέρειας ή πανελλαδικής έκτασης που προβλέπονται από τα καταστατικά τους και μόνο για το δικαίωμα να γίνουν μέλη του αντίστοιχου εργατικού κέντρου, γ) οι ενώσεις προσώπων, μία για κάθε εκμετάλλευση, επιχείρηση, δημόσια υπηρεσία, Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α. που συνιστούν 10 τουλάχιστον εργαζόμενοι με ιδρυτική πράξη.

Δευτεροβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις είναι οι Ομοσπονδίες (π.χ. ΟΤΟΕ) και τα Εργατικά Κέντρα. Οι Ομοσπονδίες είναι ενώσεις δύο τουλάχιστον σωματείων του ίδιου ή συναφών κλάδων οικονομικής δραστηριότητας ή του ίδιου ή συναφών επαγγελμάτων. Τα Εργατικά Κέντρα είναι ενώσεις δύο τουλάχιστον σωματείων και τοπικών παραρτημάτων που έχουν την έδρα τους μέσα στην περιφέρεια του αντίστοιχου Εργατικού Κέντρου ανεξάρτητα από τον τόπο απασχόλησης των μελών τους.

Τριτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις (ή Συνομοσπονδίες) είναι ενώσεις Ομοσπονδιών και Εργατικών Κέντρων (π.χ. ΓΣΕΕ).

3) Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις έχουν μερικές ομοιότητες αλλά, και ουσιώδεις διαφορές με τα κοινά (μη επαγγελματικά) σωματεία (για τα οποία βλ. αμέσως πιο πάνω), κυριότερες από τις οποίες είναι:

Ομοιότητες: α) έχουν σκοπό μη κερδοσκοπικό. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις απαγορεύεται να ασκούν κερδοσκοπική δραστηριότητα, μπορούν όμως επί πλέον να συνιστούν καταναλωτικούς ή πιστωτικούς συνεταιρισμούς ή να διατηρούν εντευκτήρια και βιβλιοθήκες και να παρέχουν μαθήματα επιμόρφωσης των μελών τους. Μπορούν επίσης να δημιουργούν ειδικά κεφάλαια για την εξυπηρέτηση ορισμένων έκτακτων σκοπών αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας των μελών τους. β) Είναι ενώσεις προσώπων.

Διαφορές: α) Το σωματείο μπορεί να έχει οποιοδήποτε σκοπό (εφόσον βέβαια είναι θεμιτός, δηλαδή νόμιμος, ή δεν αντίκειται στην ηθική ή την δημόσια τάξη), ενώ η συνδικαλιστική οργάνωση έχει τον ειδικό σκοπό που αναφέρθηκε πιο πάνω. β) Το σωματείο συστήνεται και λειτουργεί υποχρεωτικά με τη μορφή του νομικού προσώπου. Αυτό όμως δεν είναι και υποχρεωτικό για τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Συνδικαλιστική οργάνωση μπορεί να είναι όχι μόνο νομικό πρόσωπο (επαγγελματικό σωματείο) αλλά και ενώσεις προσώπων και τοπικά παραρτήματα συνδικαλιστικών οργανώσεων ευρύτερης περιφέρειας ή πανελλαδικής έκτασης. γ) Μέλος του σωματείου μπορεί να είναι οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο που έχει ικανότητα για δικαιοπραξία (για την ικανότητα αυτή βλ. πιο κάτω σελ. 57 επ.). Αντίθετα συνδικαλιστική οργάνωση μπορούν να συστήσουν μόνο τα πρόσωπα που η απασχόλησή τους από τον εργοδότη γίνεται με σχέση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου, δηλαδή μόνο οι μισθωτοί στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και οι εργαζόμενοι στο Δημόσιο ή Ν.Π.Δ.Δ. ή ΟΤΑ. Έτσι αποκλείεται από το νόμο να συστήσουν συνδικαλιστική οργάνωση οι μη μισθωτοί ως λ.χ. εκείνοι που ασκούν ανεξάρτητα ή ελεύθερα επαγγέλματα (καταστηματαρχες, δικηγόροι, γιατροί κ.λπ.). Η απαγόρευση όμως αυτή είναι προβληματική από πλευράς συνταγματικής ισχύος γιατί, σύμφωνα με το άρθρο 11 της Διεθνούς Συμβάσεως της Ρώμης του 1950, αναγνωρίζεται το δικαίωμα σε κάθε πρόσωπο της ίδρυσης συνδικάτου. Η διάταξη αυτή επικυρώθηκε και από την Ελλάδα.

B) Ίδρυμα *ή είναι ο' η αστική μα ωρ*

1) Το δεύτερο από τα νομικά πρόσωπα που ρυθμίζει με ειδικές διατάξεις ο αστικός κώδικας είναι το ίδρυμα. **Ίδρυμα** είναι σύνολο περιουσίας που έχει αφιερωθεί στην εξυπηρέτηση ορισμένου διαρκούς (συνήθως κοινωφελούς) σκοπού και έχει αποκτήσει νομική προσωπικότητα.

2) Για τη **σύσταση** του ιδρύματος απαιτούνται δύο στοιχεία: α) η ιδρυτική πράξη και 2) η σύμπραξη της Πολιτείας.

Η ιδρυτική πράξη είναι δικαιοπραξία εν ζωή ή αιτία θανάτου (για τις δικαιο-

πραξίες αυτές βλ. πιο κάτω Κεφ. Γ' § 2) που δεν χρειάζεται να περιέλθει σε συγκεκριμένο πρόσωπο (για τη μονομερή δικαιοπραξία βλ. πιο κάτω Κεφ. Γ' § 2.1). Στην ιδρυτική πράξη πρέπει να καθορίζεται ο σκοπός του ιδρύματος, η παρουσία που αφιερώνεται και ο οργανισμός του. Ο οργανισμός του ιδρύματος μπορεί να ορισθεί, να συμπληρωθεί ή να τροποποιηθεί και με το διάταγμα που εγκρίνει το ίδρυμα.

Η σύμπραξη της Πολιτείας έχει τη μορφή της έκδοσης προεδρικού διατάγματος που εγκρίνει τη σύσταση του ιδρύματος. Η έγκριση του ιδρύματος προκαλείται αυτεπάγγελτα από την αρμόδια αρχή, δηλαδή το σχετικό υπουργείο, ανάλογα με το σκοπό του ιδρύματος. Η αρμόδια αρχή εξετάζει όχι μόνο τη νομιμότητα αλλά και τη σκοπιμότητα της σύστασης του ιδρύματος.

Με τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως του προεδρικού διατάγματος, που εγκρίνει τη σύσταση του ιδρύματος, το ίδρυμα αποκτά νομική προσωπικότητα.

Όσον αφορά τη διοίκηση του ιδρύματος εφαρμογή έχουν οι γενικές διατάξεις που αφορούν τη διοίκηση των νομικών προσώπων (βλ. πιο πάνω σελ. 46).

Η **οργάνωση** του ιδρύματος προβλέπεται ή στην ιδρυτική πράξη ή στο προεδρικό διάταγμα.

3) Το **τέλος** του ιδρύματος επέρχεται είτε αυτοδίκαια, στις περιπτώσεις που ορίζονται στην ιδρυτική πράξη και τον οργανισμό, είτε με τη διάλυσή του με προεδρικό διάταγμα, εφόσον συντρέχουν ορισμένοι λόγοι και ειδικότερα: 1) εάν ο σκοπός του εκπληρώθηκε ή έγινε ανέφικτος, 2) αν το ίδρυμα παρεκκλίνει του σκοπού του αν ο σκοπός του ή η λειτουργία του είναι παράνομη ή ανήθικη ή αντίθετη με τη δημόσια τάξη.

Γ) Επιτροπές εράνων

Επιτροπή εράνου είναι ένωση 5 τουλάχιστον προσώπων που έχει ως σκοπό τη συλλογή χρημάτων ή άλλων αντικειμένων με έρανο, ή γιορτές ή άλλα παρόμοια μέσα χάριν ορισμένου δημόσιου ή κοινωφελούς σκοπού. Η επιτροπή εράνου αποκτά νομική προσωπικότητα με την έκδοση του σχετικού προεδρικού διατάγματος το οποίο περιλαμβάνει, την έδρα, τα μέλη και το έργο της επιτροπής κ.λπ.

Δ) Αστική εταιρία

Αστική εταιρία είναι σύμβαση δύο ή περισσότερων προσώπων που έχουν αμοιβαίως υποχρέωση να επιδιώκουν με κοινές εισφορές κοινό σκοπό και ιδίως οικονομικό. Υπάρχουν όμως και αστικές εταιρίες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Η αστική εταιρία, σε αντίθεση με την εμπορική εταιρία (για την οποία βλ. πιο κάτω Κεφάλαιο Β) ρυθμίζεται από τις διατάξεις των άρθρων 741-784 του Α.Κ.

IV. Διαμόρφωση έννομων σχέσεων: δικαιοπραξίες

A. Έννοια – Είδη δικαιοπραξιών

1) Ως **πράξη** εννοούμε τη συνειδητή ανθρώπινη ενέργεια που επιφέρει μεταβολή στον εξωτερικό κόσμο. Η πράξη μπορεί να είναι θετική ενέργεια ή παράλειψη ενέργειας. Όλες οι πράξεις του ανθρώπου δεν ενδιαφέρουν το δίκαιο. Π.χ. ο Α. προσκαλείται από τη Β σε γεύμα. Εκείνες οι πράξεις που ενδιαφέρουν το δίκαιο καλούνται πράξεις δικαίου ή νομικές πράξεις. Δηλαδή **πράξη δικαίου** ή νομική πράξη είναι η πράξη που ρυθμίζεται από το δίκαιο και επιφέρει έννομες συνέπειες. Οι πράξεις δικαίου διακρίνονται σε πράξεις που επιδοκιμάζει και επιτρέπει το δίκαιο και οι οποίες λέγονται δίκαιες ή θεμιτές πράξεις και σε πράξεις που αποδοκιμάζει και απαγορεύει το δίκαιο και που λέγονται άδικες πράξεις. Άδικες πράξεις αποτελούν η αδικοπραξία και η αθέτηση ενοχικών υποχρεώσεων (για τις οποίες βλ. πιο κάτω σελ. 76 επ.).

2) Τη σπουδαιότερη κατηγορία των δικαίων ή θεμιτών πράξεων, που ρυθμίζεται και ιδιαίτερα από το δίκαιο, αποτελούν οι δικαιοπραξίες.

Δικαιοπραξία είναι, κατ' αρχήν, η δήλωση (ή δηλώσεις) της βούλησης που κατευθύνεται ευσυνείδητα (ηθελημένα) στην παραγωγή έννομης συνέπειας. Π.χ. ο Α δηλώνει τη βούλησή του (πωλεί ένα αντικείμενο) και ο Β δηλώνει τη βούλησή του (αγοράζει το αντικείμενο). Οι δηλώσεις βούλησης του Α και του Β κατευθύνονται θελημένα στην παραγωγή της έννομης συνέπειας (σύμβαση αγοραπωλησίας του αντικειμένου). Η δήλωση της βούλησης πρέπει να επιδιώκει να επέλθει η έννομη συνέπεια και συγκεκριμένα η ίδρυση, αλλοίωση ή κατάργηση ορισμένης έννομης σχέσης, δηλαδή να υπάρχει δικαιοπρακτική βούληση.

Για να επέλθει η έννομη συνέπεια (κατάρτιση της δικαιοπραξίας) κατά κανόνα αρκεί η **δήλωση της βούλησης**. Υπάρχουν όμως περιπτώσεις που, για να επέλθει η έννομη συνέπεια, εκτός από τη δήλωση, χρειάζονται και άλλα νομικά γεγονότα ως λ.χ. η παράδοση της νομής, η μεταβίβαση της κυριότητας, πράξη της δημόσιας αρχής κ.λπ. Γι' αυτό ορθότερο είναι αντί του όρου «δήλωση βουλήσεως» να χρησιμοποιήσουμε τον ευρύτερο όρο «**πραγματικό**» που σημαίνει το σύνολο των νομικών γεγονότων από τα οποία ο νόμος εξαρτά έννομη συνέπεια. Έτσι ορθότερος και πληρέστερος είναι ο εξής ορισμός της δικαιοπραξίας: δικαιοπραξία είναι το πραγματικό που περιέχει δήλωση (ή δηλώσεις) βουλήσεως και αποτελεί από το νόμο το λόγο για την επέλευση της θελημένης έννομης συνέπειας.

Με το πραγματικό της δικαιοπραξίας δεν πρέπει να συγχέονται οι **προϋποθέσεις του κύρους** της δικαιοπραξίας, δηλαδή οι προϋποθέσεις που πρέπει να υπάρχουν κατά την κατάρτιση της δικαιοπραξίας για να είναι αυτή έγκυρη (π.χ. ικανότητα για δικαιοπραξία, περιεχόμενο σύμφωνο με το νόμο κ.λπ.) καθώς και οι όροι του ενεργού της δικαιοπραξίας, δηλαδή τα γεγονότα που πρέπει να πλη-

ρωθούν μετά την κατάρτιση της δικαιοπραξίας για να αποκτήσει την ενέργειά της (π.χ. μεταγραφή της πράξης μεταβίβασης της κυριότητας, άδεια της αρχής, δικαστική απόφαση κ.λπ.).

3) Εκτός από τις δικαιοπραξίες υπάρχουν και άλλες δίκαιες πράξεις, όπως είναι οι οιονεί δικαιοπραξίες και οι υλικές πράξεις. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των **οιονεί δικαιοπραξιών** είναι ότι η έννομη συνέπεια που συνδέεται με την πράξη επέρχεται από το νόμο ανεξάρτητα αν την ήθελε ή όχι ο δηλών. Π.χ. με την καταγγελία μιας σύμβασης επέρχεται από το νόμο μια έννομη συνέπεια (λύση της σύμβασης) ανεξάρτητα αν την ήθελε ή όχι ο δικαιοπρακτών. Το ίδιο συμβαίνει και με την όχληση (βλ. πιο κάτω σελ. 208), την αναγγελία της εκχώρησης (βλ. πιο κάτω Κεφ. Γ' § 4) κ.λπ. Αντίθετα στις δικαιοπραξίες η έννομη συνέπεια δεν επέρχεται από το νόμο αλλά είναι θελημένη, επιδιώκεται από τον δικαιοπρακτούντα.

4) **Υλική πράξη** είναι η νομική πράξη με την οποία επέρχεται μεταβολή στον εξωτερικό κόσμο που επιφέρει έννομες συνέπειες χωρίς αυτές να είναι θελημένες. Τέτοιες πράξεις αποτελούν η εύρεση «απολωλότος» (άρθρο 1081 Α.Κ.), η εύρεση θησαυρού (άρθρο 1093 Α.Κ.) κ.λπ.

5) Οι δικαιοπραξίες κατατάσσονται σε διάφορες κατηγορίες με βάση τα ακόλουθα κριτήρια από τα οποία τα σπουδαιότερα είναι: ο αριθμός των προσώπων που μετέχουν, ο τρόπος που καταρτίζονται, ο σκοπός, το περιεχόμενό τους και τέλος, οι έννομες συνέπειες που επιδιώκονται. Με βάση τα κριτήρια αυτά οι κυριότερες κατηγορίες (είδη) δικαιοπραξιών είναι οι ακόλουθες:

α. Μονομερείς και Πολυμερείς (συμβάσεις) δικαιοπραξίες. Για τη διάκριση αυτή βλ. πιο κάτω §3.Ι.ΣΤ.1.). **β. Δικαιοπραξίες «εν ζωή» και δικαιοπραξίες «αιτία θανάτου».** Δικαιοπραξία «εν ζωή» είναι οι δικαιοπραξίες που παράγουν τα αποτελέσματά τους όσο ακόμα ζουν οι δικαιοπρακτούντες. Δηλαδή με τις δικαιοπραξίες αυτές ρυθμίζονται περιουσιακές ή προσωπικές σχέσεις «ζώντων» προσώπων. Τέτοιες δικαιοπραξίες είναι η πώληση, η δωρεά, το δάνειο κ.λπ. **γ. Δικαιοπραξίες «αιτία θανάτου»** είναι οι δικαιοπραξίες που παράγουν τα αποτελέσματά τους μετά το θάνατο των δικαιοπρακτούντων. Με τις δικαιοπραξίες αυτές ρυθμίζονται, με άλλα λόγια, οι έννομες σχέσεις ενός φυσικού προσώπου για τον μετά θάνατό του χρόνο. Χαρακτηριστική περίπτωση τέτοιας δικαιοπραξίας είναι η διαθήκη. Η πρακτική σημασία της διάκρισης των δικαιοπραξιών σε «εν ζωή» και «αιτία θανάτου» είναι κυρίως ότι οι «εν ζωή» δικαιοπραξίες δεν ανακαλούνται παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ενώ αντίθετα οι «αιτία θανάτου» δικαιοπραξίες ανακαλούνται ελεύθερα. Π.χ. ο Α πωλεί στο Β ένα αυτοκίνητο. Η «εν ζωή» αυτή δικαιοπραξία (σύμβαση) δεν ανακαλείται. Αντίθετα ο Α συντάσσει σήμερα μια διαθήκη και αύριο την ανακαλεί ελεύθερα. **δ. Υποσχετικές και εκπονητικές δικαιοπραξίες.** **ε. Ενοχικές και εμπράγματος** δικαιοπραξίες (γι' αυτές βλ. πιο κάτω § 3). **στ. Δικαιοπραξίες αιτιώδεις και αναιτιώδεις. Αιτιώδης** είναι η δικαιο-

πραξία εκείνη της οποίας η ισχύς εξαρτάται από την ύπαρξη και το κύρος (νομιμότητα) της υποκείμενης σ' αυτή αιτίας. Π.χ. σύμβαση μεταβίβασης της κυριότητας ακινήτου. Αιτία είναι ο άμεσος σκοπός που επιδιώκει ο δικαιοπρακτών με την εκπλήρωση της υποχρέωσής του. Έτσι π.χ. στη σύμβαση της πώλησης (βλ. για τη σύμβαση αυτή πιο κάτω σελ. 91 επ.), όταν ο αγοραστής πληρώνει το τίμημα στον πωλητή ενεργεί έτσι γιατί θέλει να αποκτήσει κυριότητα επί του πωληθέντος πράγματος. Στην αιτιώδη δικαιοπραξία αν η αιτία είναι ανύπαρκτη, άκυρη κ.λπ., τότε άκυρη είναι και η δικαιοπραξία. **Αναιτιώδης** (αφηρημένη) είναι η δικαιοπραξία όταν η ισχύς της είναι ανεξάρτητη από το κύρος και την ύπαρξη αιτίας. Π.χ. η μεταβίβαση της κυριότητας κινητού πράγματος. **Ζ.** Τυπικές και άτυπες δικαιοπραξίες. **Τυπική** είναι η δικαιοπραξία που πρέπει να περιβληθεί ορισμένο τύπο για να επιφέρει τα έννομα αποτελέσματά της. Άτυπη είναι η δικαιοπραξία που παράγει τα έννομα αποτελέσματά της χωρίς να χρειάζεται να περιβληθεί ορισμένο τύπο. Περισσότερα για τον τύπο των δικαιοπραξιών (βλ. πιο κάτω σελ. 64).

B. Προαπαιτούμενα (προϋποθέσεις κατάρτισης) της δικαιοπραξίας

1. Γενικά

Για να καταρτισθεί έγκυρα και να ισχύει μια δικαιοπραξία χρειάζονται ορισμένες προϋποθέσεις που αποτελούν προαπαιτούμενα της δικαιοπραξίας. Προαπαιτούμενα της δικαιοπραξίας αποτελούν τα στοιχεία του πραγματικού, οι προϋποθέσεις του κύρους και οι όροι του ενεργού της δικαιοπραξίας.

9018 Τα **προαπαιτούμενα** της δικαιοπραξίας αναφέρονται:

- α) Στο **πρόσωπο** του δικαιοπρακτούντα (π.χ. αν είναι ικανός για δικαιοπραξία).
- β) Στη **δήλωση της βούλησης** του δικαιοπρακτούντα (π.χ. αν συμφωνεί η δήλωση με τη βούληση).
- γ) Στο **σηματισμό** της βούλησης του δικαιοπρακτούντα (π.χ. αν είναι απαλλαγμένη από ελαττώματα ή όχι).
- δ) Στο **περιεχόμενο** της δικαιοπραξίας (π.χ. αν το περιεχόμενο είναι σύμφωνο με το νόμο ή τα χρηστά ήθη) και
- ε) Στον **τύπο** (αν η δήλωση της βούλησης περιβλήθηκε τον απαιτούμενο τύπο).

2. Ικανότητα για δικαιοπραξία 9017 9018

Από την ικανότητα δικαίου, την οποία έχει κάθε άνθρωπος (βλ. πιο πάνω σελ. 38), πρέπει να διακριθεί η ικανότητα για δικαιοπραξία. **Ικανότητα για δικαιοπραξία** ή δικαιοπρακτική ικανότητα είναι η ικανότητα του προσώπου να κάνει (αυτοπρόσωπα) δήλωση βούλησης που κατευθύνεται σε συγκεκριμένη έννομη συνέπεια, όπως είναι η δημιουργία εννόμων σχέσεων (δικαιώματα και υποχρεώσεις). Το ικανό για δικαιοπραξία πρόσωπο έχει την ικανότητα να επιφέρει με τις πράξεις

του έννομα αποτελέσματα. Αν το πρόσωπο δεν είναι ικανό για δικαιοπραξία, η δήλωση της βούλησής του είναι άκυρη και συνεπώς άκυρη είναι και η δικαιοπραξία (για την ακυρότητα της δικαιοπραξίας βλ. πιο κάτω Γ.).

Ο αστικός κώδικας διακρίνει τα πρόσωπα σε απόλυτα ικανά για δικαιοπραξία, σε απόλυτα ανίκανα και σε περιορισμένα ικανά.

2017 A) Σύμφωνα με το άρθρο 127 του Α.Κ. (όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα) **ικανός για δικαιοπραξία** είναι ο ενήλικος, δηλαδή εκείνος που συμπλήρωσε το 18ο έτος της ηλικίας του. Ο κάθε ενήλικος είναι ικανός για δικαιοπραξία εφόσον δεν τελεί σε δικαστική συμπαράσταση. Επίσης ο ενήλικος είναι ικανός για δικαιοπραξία εφόσον όταν προβαίνει σε δήλωση βούλησης έχει «συνείδηση των πραττομένων» ή λόγω πνευματικής νόσου δεν στερείται της χρήσης του λογικού λόγω πνευματικής νόσου.

Για την ενηλικίωση υπολογίζεται και η ημέρα γέννησης, πρέπει δε να περάσει και ολόκληρη η αντίστοιχη ημερομηνία του 18ου έτους.

2017 B) 1) **Ανίκανοι για δικαιοπραξία** είναι: α) όσοι δεν έχουν συμπληρώσει το δέκατο έτος της ηλικίας τους και β) όσοι βρίσκονται σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση. Η πλήρης στερητική δικαστική συμπαράσταση κηρύσσεται με δικαστική απόφαση και αφορά το πρόσωπο (συμπαραστατούμενος) το οποίο κηρύσσεται ανίκανο για όλες τις δικαιοπραξίες, γιατί κρίνει ότι, λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής ή λόγω σωματικής αναπηρίας, αδυνατεί να ενεργεί γι' αυτές αυτοπροσώπως. Η δήλωση βουλήσεως από ανίκανους για δικαιοπραξία είναι άκυρη.

2) Ακόμη ανίκανοι για δικαιοπραξία είναι οι ενήλικες που δεν έχουν τεθεί στο καθεστώς της πλήρους στερητικής δικαστικής συμπαράστασης, πλην όμως τη στιγμή που επιχειρούν τη δικαιοπραξία είτε δεν έχουν συνείδηση των πράξεών τους, είτε βρίσκονται σε ψυχική διαταραχή που περιορίζει αποφασιστικά τη βούλησή τους και στερούνται της χρήσης του λογικού (λ.χ. ο ενήλικας Α τη στιγμή που κατάρτιζε την αγοραπωλησία ενός αυτοκινήτου βρισκόταν σε κατάσταση μέθης). Και στην περίπτωση αυτή η δήλωση της βουλήσεως είναι άκυρη. Αν όμως η δήλωση απευθυνόταν σε άλλον που αγνοούσε ανυπαίτια την κατάσταση του προσώπου με το οποίο συναλλάχθηκε, μπορεί το πρόσωπο αυτό να υποχρεωθεί κατά τις περιστάσεις να ανορθώσει τη ζημία που επήλθε από την ακυρότητα, εφόσον δεν μπορεί να καλυφθεί από αλλού.

Η δικαιοπραξία, που καταρτίζεται από τα πιο πάνω πρόσωπα, είναι απόλυτα άκυρη.

Γ) Το θέμα της περιορισμένης ικανότητας για δικαιοπραξία συνδέεται εκτός από την ηλικία και με το θεσμό της δικαστικής συμπαράστασης.

2017 **Περιορισμένη ικανότητα για δικαιοπραξία**, σύμφωνα με το άρθρο 129 του Α.Κ. έχουν: α) οι ανήλικοι που συμπλήρωσαν το δέκατο έτος, β) όποιοι βρίσκο-

νται όσοι σε μερική στερητική δικαστική συμπαράσταση και γ) όποιοι βρίσκονται σε επικουρική δικαστική συμπαράσταση.

1) Πρόσωπα με περιορισμένη ικανότητα είναι, σύμφωνα με το άρθρο 133 του Α.Κ., ικανά να επιχειρήσουν δικαιοπραξία μόνο στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος ή μόνο με τους όρους που τάσσει ο νόμος.

α. Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο έτος είναι ικανός για δικαιοπραξία, από την οποία αποκτά απλώς και μόνο έννομο όφελος.

β. Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο τέταρτο έτος μπορεί να διαθέτει ελεύθερα κάθε τι που κερδίζει από την προσωπική του εργασία ή που του δόθηκε για να το χρησιμοποιήσει ή για να το διαθέσει ελεύθερα.

γ. Ο ανήλικος που συμπλήρωσε το δέκατο πέμπτο έτος μπορεί, με τη γενική συναίνεση των προσώπων που ασκούν την επιμέλειά του, να συνάψει σύμβαση εργασίας ως εργαζόμενος. Αν δε δίνεται η συναίνεση αποφασίζει το δικαστήριο.

δ. Ο έγγαμος ανήλικος μπορεί να επιχειρεί μόνος του κάθε δικαιοπραξία απαραίτητη για να συντηρεί ή να βελτιώνει την περιουσία του ή για να αντιμετωπίζει τις ανάγκες της προσωπικής του συντήρησης και εκπαίδευσης, καθώς και τις τρέχουσες ανάγκες της οικογενείας του, Μπορεί επίσης: α) να εκμισθώνει μόνος τα ακίνητά του, αστικά ή αγροτικά, το πολύ για μια εξαετία, β) να εισπράττει μόνος του εισοδήματα από την περιουσία του και γ) να διεξάγει μόνος του κάθε δική σχετική με τις παραπάνω δικαιοπραξίες

2) Ο θεσμός της **δικαστικής συμπαράστασης** ρυθμίζεται με τα άρθρα 1666-1688 του ΑΚ. Σε δικαστική συμπαράσταση υποβάλλεται ο ενήλικας: α) όταν λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής ή λόγω σωματικής αναπηρίας αδυνατεί εν όλω ή εν μέρει να φροντίζει μόνος του για τις υποθέσεις του και β) όταν λόγω ασωτίας, τοξικομανίας, ή αλκοολισμού εκθέτει στον κίνδυνο της στέρησης τον εαυτό του, το σύζυγό του, τους κατιόντες του (παιδιά, εγγόνια κ.λπ.) ή τους ανιόντες του (πατέρα, παππού κ.λπ.). Ο ανήλικος που βρίσκεται υπό γονική μέριμνα ή επιτροπεία, μπορεί να υποβληθεί σε δικαστική συμπαράσταση, αν συντρέχουν οι όροι της, κατά το τελευταίο έτος της ανηλικότητας. Τα αποτελέσματα της υποβολής σε δικαστική συμπαράσταση αρχίζουν αφότου ο ανήλικος ενηλικιωθεί.

Η υποβολή σε δικαστική συμπαράσταση αποφασίζεται από το δικαστήριο ύστερα από αίτηση του ιδίου του πάσχοντα ή του συζύγου του, ή των γονέων ή των τέκνων του ή του εισαγγελέα ή και αυτεπάγγελτα. Ανάλογα με την περίπτωση, το δικαστήριο, που υποβάλλει ένα πρόσωπο σε δικαστική συμπαράσταση, είτε: α) τον κηρύσσει ανίκανο για όλες ή για ορισμένες δικαιοπραξίες γιατί κρίνει ότι αδυνατεί να ενεργεί γι' αυτές αυτοπροσώπως (**στερητική δικαστική συμπαράσταση, πλήρης ή μερική**); είτε β) ορίζει ότι για την ισχύ όλων ή ορισμένων δικαιοπραξιών του απαιτείται η συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη (**επικουρική δικαστική συμπαράσταση, πλήρης ή μερική**), είτε γ) αποφασίζει συνδυασμό των δύο προη-

2019
Γοφ...
59

Άρθρο 25. — Ενοχές από σύμβαση. Οι ενοχές από σύμβαση ρυθμίζονται από το δίκαιο στο οποίο έχουν υποβληθεί τα μέρη. Αν δεν υπάρχει τέτοιο, εφαρμόζεται το δίκαιο που αρμόζει στη σύμβαση από το σύνολο των ειδικών συνθηκών.

Άρθρο 26. — Ενοχές από αδίκημα. Οι ενοχές από αδίκημα διέπονται από το δίκαιο της πολιτείας όπου διαπράχθηκε το αδίκημα.

Άρθρο 27. — Νομή και εμπράγματα δικαιώματα. Η νομή και τα εμπράγματα δικαιώματα σε κινητά ή ακίνητα πράγματα ρυθμίζονται από το δίκαιο της πολιτείας όπου βρίσκονται.

Άρθρο 28. — Κληρονομικές σχέσεις. Οι κληρονομικές σχέσεις διέπονται από το δίκαιο της ιθαγένειας που είχε ο κληρονομούμενος όταν πέθανε.

Σημ.: Για τις διεθνείς κληρονομικές σχέσεις βλ. Καν 650/2012. Έναρξη ισχύος 17.8.2015.

Άρθρο 29. — Απόκτηση και απώλεια ιθαγένειας. Η απόκτηση και η απώλεια από ένα πρόσωπο της ιθαγένειας μιας πολιτείας ρυθμίζονται από το δίκαιο της πολιτείας αυτής.

Άρθρο 30. — Ελλειψη ιθαγένειας και συνήθους διαμονής. Εφόσον ο νόμος δεν καθιερώνει άλλη ρύθμιση, αν το πρόσωπο δεν έχει ιθαγένεια, εφαρμόζεται στη θέση του δικαίου της ιθαγένειας το δίκαιο της συνήθους διαμονής και, αν δεν έχει συνήθη διαμονή, το δίκαιο της απλής διαμονής.

Άρθρο 31. — Πολλαπλή ιθαγένεια. Αν το πρόσωπο έχει ελληνική και ξένη ιθαγένεια, ως δίκαιο της ιθαγένειας εφαρμόζεται το ελληνικό δίκαιο. Αν το πρόσωπο έχει πολλαπλή ξένη ιθαγένεια, εφαρμόζεται το δίκαιο της πολιτείας με την οποία συνδέεται στενότερα.

Άρθρο 32. — Αναπαραπομπή. Στο αλλοδαπό δίκαιο που πρέπει να εφαρμοστεί δεν περιλαμβάνονται και οι κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου της αλλοδαπής πολιτείας.

Άρθρο 33. — Επιφύλαξη δημόσιας τάξης. Διάταξη αλλοδαπού δικαίου δεν εφαρμόζεται, αν η εφαρμογή της προσκρούει στα χρηστά ήθη ή γενικά στη δημόσια τάξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Φυσικό πρόσωπο

Άρθρο 34. — Ικανότητα δικαίου. Κάθε άνθρωπος είναι ικανός να έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Άρθρο 35. — Υπαρξη και τέλος προσώπου. Το πρόσωπο αρχίζει να υπάρχει μόλις γεννηθεί ζωντανό και παύει να υπάρχει με το θάνατό του.

Άρθρο 36. — Ως προς τα δικαιώματα που του επάγονται το κυοφορούμενο θεωρείται γεννημένο, αν γεννηθεί ζωντανό.

Άρθρο 37. — Απόδειξη θανάτου. Όποιος ισχυρίζεται, για να ασκήσει δικαίωμα, ότι ένα πρόσωπο ζει ή πέθανε, ή ότι σε ορισμένη εποχή ζούσε ή ότι επέζησε από κάποιον άλλο, οφείλει να το αποδείξει.

Άρθρο 38. — Αν περισσότεροι έχουν πεθάνει και δεν μπορεί να αποδειχθεί ότι ο ένας επέζησε από κάποιον άλλο, τεκμαίρεται ότι όλοι πέθαναν ταυτόχρονα.

Άρθρο 39. — Θεωρείται ότι έχει αποδειχθεί ο θάνατος προσώπου που το σώμα του δεν βρέθηκε, αν εξαφανίστηκε υπό συνθήκες που κάνουν του θανάτου του βέβαιο.

Άρθρο 40. — Αφάνεια. Αν ο θάνατος προσώπου είναι πολύ πιθανός, επειδή εξαφανίστηκε ενώ βρισκόταν σε κίνδυνο ζωής, ή επειδή λείπει πολύ καιρό χωρίς ειδήσεις, το δικαστήριο τον κηρύσσει άφαντο ύστερα από αίτηση οποιουδήποτε εξαρτά δικαιώματα από το θάνατό του.

Άρθρο 41. — Η κήρυξη της αφάνειας δεν μπορεί να ζητηθεί πριν από την πάροδο ενός τουλάχιστον έτους από τη στιγμή του κινδύνου, και, αν ήταν παρατεταμένος, από την τελευταία στιγμή του, ή πέντε τουλάχιστον ετών από την τελευταία είδηση.

Άρθρο 42. — Αρμόδιο δικαστήριο. Η αίτηση για την κήρυξη της αφάνειας δικάζεται από το δικαστήριο της τελευταίας στην Ελλάδα κατοικίας ή διαμονής του προσώπου που εξαφανίστηκε, και, αν δεν υπάρχει, από το δικαστήριο της πρωτεύουσας του κράτους.

Άρθρο 43. — Αν η αίτηση κριθεί βάσιμη, το δικαστήριο διατάζει να δημοσιευτεί στον τύπο περίληψή της και ορίζει τον τρόπο της δημοσίευσης.

Η περίληψη περιέχει: 1. το όνομα, το επώνυμο, το επάγγελμα και την κατοικία του αιτούντος και εκείνου που εξαφανίστηκε· 2. πρόσκληση προς εκείνον που εξαφανίστηκε ή οποιονδήποτε άλλο να δώσει πληροφορίες σχετικά με τη ζωή ή το θάνατο αυτού που εξαφανίστηκε, μέσα σε ορισμένη προθεσμία. Η προθεσμία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από ένα χρόνο από την τελευταία δημοσίευση.

Άρθρο 44. — Αφού περάσει η προθεσμία που αναφέρεται στη δημοσίευση, το δικαστήριο δικάζει την αίτηση και μπορεί να διατάξει αυτεπαγγέλτως κάθε απόδειξη καθώς και την ένορκη εξέταση του αιτούντος.

Αν κριθεί ότι τα γεγονότα που αναφέρει η αίτηση για την αφάνεια αποδείχθηκαν, η απόφαση κηρύσσει την αφάνεια, καθορίζει από πότε αρχίζει και καταλογίζει τα δικαστικά έξοδα και τέλη στην περιουσία του αφάντου.

Άρθρο 45. — Ματαίωση της αίτησης. Αν κατά τη διάρκεια της δίκης της αφάνειας εμφανιστεί αυτός που είχε εξαφανιστεί ή φτάσουν ειδήσεις γι' αυτόν ή αποδειχθεί ο θάνατός του, η αίτηση απορρίπτεται.

Άρθρο 46. — Άρση της αφάνειας. Υστερα από αίτηση όποιου έχει έννομο συμφέρον το δικαστήριο μπορεί να άρει την κατάσταση της αφάνειας ή να μεταβάλει το χρόνο της έναρξής της. Στη δίκη κλητεύεται και εκείνος που είχε ζητήσει να κηρυχθεί η αφάνεια ή, αν έχει πεθάνει ή κατοικεί στο εξωτερικό ή είναι άγνωστη η διαμονή του, ο εισαγγελέας.

Άρθρο 47. — Δημοσίευση της απόφασης. Η απόφαση που κηρύσσει την αφάνεια, καθώς και αυτή που αίρει την κατάσταση της αφάνειας ή που μεταβάλλει το χρόνο της έναρξής της δημοσιεύεται, όταν γίνει τελεσίδικη, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 43 παρ. 1 και από τη δημοσίευση ισχύει για όλους. Για το γεγονός που βεβαιώνει η απόφαση συντάσσεται ληξιαρχική πράξη ή γίνεται αντίστοιχη σημείωση πάνω σ' αυτήν.

Άρθρο 48. — Αποτελέσματα της κήρυξης της αφάνειας. Μετά τη δημοσίευση της τελεσίδικης απόφασης που κηρύσσει την αφάνεια, εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά, μπορούν να ασκηθούν όλα τα δικαιώματα που εξαρτώνται από το θάνατο του αφάντου σαν να είχε αποδειχθεί ο θάνατος.

Τα αποτελέσματα της κήρυξης της αφάνειας αρχίζουν από το χρόνο που σύμφωνα με την απόφαση άρχισε η αφάνεια.

Άρθρο 49. — Οι κληρονόμοι και οι κληροδόχοι της περιουσίας του αφάντου έχουν την υποχρέωση να δώσουν ασφάλεια για την ενδεχόμενη απόδοση της περιουσίας σε επικρατέστερους δικαιούχους ή στον άφαντο. Όσοι ασκούν οποιοδήποτε άλλο δικαίωμα που εξαρτάται από το θάνατο του αφάντου μπορούν να υποχρεωθούν σε ασφάλεια. Η ασφάλεια αίρεται όταν περάσουν δέκα χρόνια από τότε που η περιουσία παραδόθηκε στους κληρονόμους ή τους κληροδόχους ή από τότε που ασκήθηκε άλλο δικαίωμα.

Άρθρο 50. — Αν εμφανιστεί ο άφαντος ή αναγνωριστεί ότι τρίτοι έχουν επικρατέστερα δικαιώματα, αυτοί που άσκησαν δικαίωμα από την κήρυξη της αφάνειας έχουν υποχρέωση να αποδώσουν ό,τι πήραν. Αν πρόκειται για κληρονομία, εφαρμόζονται οι διατάξεις για την αγωγή περί κλήρου.

Άρθρο 51. — Κατοικία. Το πρόσωπο έχει κατοικία τον τόπο της κύριας και μόνιμης εγκατάστασής του. Κανένας δεν μπορεί να έχει συγχρόνως περισσότερες από μία κατοικίες. Για τις υποθέσεις που αναφέρονται στην άσκηση του επαγγέλματος λογίζεται ως ειδική κατοικία του προσώπου ο τόπος όπου ασκεί το επάγγελμά του.

Άρθρο 52. — Η κατοικία διατηρείται ωστόσο αποκτηθεί νέα.

Άρθρο 53. — Αν δεν μπορεί να αποδειχθεί η τελευταία κατοικία του προσώπου, ως κατοικία θεωρείται ο τόπος διαμονής του.

Άρθρο 54. — Κατοικία νόμιμη. Αυτοί που έχουν διοριστεί σε ισόβια δημόσια υπηρεσία έχουν κατοικία τον τόπο όπου υπηρετούν.

Άρθρο 55. — Καταργήθηκε με το άρθρο 2 του Ν 1329/1983.

Άρθρο 56. — Ο ανήλικος που τελεί υπό γονική μέριμνα έχει κατοικία την κατοικία των γονέων του ή του γονέα που ασκεί μόνος του τη γονική μέριμνα. Αν τη γονική μέριμνα ασκούν και οι δύο γονείς χωρίς να έχουν την ίδια κατοικία, ο ανήλικος έχει κατοικία την κατοικία του γονέα με τον οποίο συνήθως διαμένει.

Ο ανήλικος που τελεί υπό επιτροπεία ή όποιος τελεί υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση, έχει κατοικία την κατοικία του επιτρόπου ή του δικαστικού συμπαραστάτη του. (Όπως η παρ. 2 αντικαταστάθηκε από το άρθρο 15 του Ν 2447/1996.)

Άρθρο 57. — Δικαίωμα στην προσωπικότητα. Όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αν η προσβολή αναφέρεται στην προσωπικότητα προσώπου που έχει πεθάνει, το δικαίωμα αυτό έχουν ο σύζυγος, οι κατιόντες, οι ανιόντες, οι αδελφοί και οι κληρονόμοι του από διαθήκη. Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται.

Άρθρο 58. — Δικαίωμα στο όνομα. Αν σ' αυτόν που δικαιούται να φέρει ένα όνομα αμφισβητείται από άλλον το δικαίωμα αυτό, ή αν κάποιος χρησιμοποιεί παράνομα ορισμένο όνομα, ο δικαιούχος ή εκείνος που βλάπτεται, μπορεί να ζητήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα και με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται.

Άρθρο 59. — Ικανοποίηση ηθικής βλάβης. Στις περιπτώσεις των δύο προηγούμενων άρθρων το δικαστήριο με την απόφασή του, ύστερα από αίτηση αυτού που έχει προσβληθεί και αφού λάβει υπόψη το είδος της προσβολής, μπορεί επιπλέον να καταδικάσει τον υπαίτιο να ικανοποιήσει την ηθική βλάβη αυτού που έχει προσβληθεί. Η ικανοποίηση συνίσταται σε πληρωμή χρηματικού ποσού, σε δημοσίευμα, ή σε οτιδήποτε επιβάλλεται από τις περιστάσεις.

Άρθρο 60. — Δικαίωμα στα προϊόντα της διάνοιας. Όποιος προσβάλλεται παράνομα στο αποκλειστικό δικαίωμά του επάνω στα προϊόντα της διάνοιάς του έχει δικαίωμα να απαιτήσει κατά τους όρους του νόμου, να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Νομικά πρόσωπα

Άρθρο 61. — Νομικά πρόσωπα γενικά. Ένωση προσώπων για την επίδιωξη ορισμένου σκοπού, καθώς επίσης σύνολο περιουσίας που έχει ταχθεί στην εξυπηρέτηση ορισμένου σκοπού, μπορούν να αποκτήσουν προσωπικότητα (νομικό πρόσωπο), αν τηρηθούν οι όροι που αναγράφει ο νόμος.

Άρθρο 62. — Έκταση ικανότητας. Η ικανότητα του νομικού προσώπου δεν εκτείνεται σε έννομες σχέσεις που προϋποθέτουν ιδιότητες φυσικού προσώπου.

Άρθρο 63. — Εγγραφο για τη σύσταση. Η συστατική πράξη, το καταστατικό ή ο οργανισμός του νομικού προσώπου συντάσσονται εγγράφως.

Άρθρο 64. — Έδρα. Το νομικό πρόσωπο, αν στη συστατική πράξη ή στο καταστατικό δεν ορίζεται διαφορετικά, έχει ως έδρα τον τόπο όπου λειτουργεί η διοίκησή του.

Άρθρο 65. — Διοίκηση. Το νομικό πρόσωπο διοικείται από ένα ή περισσότερα πρόσωπα. Όταν η διοίκηση είναι πολυμελής, αν δεν ορίζεται κάτι άλλο στη συστατική πράξη ή στο καταστατικό, οι αποφάσεις λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων.

Άρθρο 66. — Μέλος της διοίκησης δεν δικαιούται να ψηφίσει, αν η απόφαση αφορά την επιχείρηση δικαιοπραξίας ή την έγερση ή την κατάργηση δίκης μεταξύ του νομικού προσώπου και του μέλους ή του συζύγου του ή εξ αίματος συγγενούς του ως και τον τρίτο βαθμό.

Άρθρο 67. — Εξουσία της διοίκησης. Όποιος έχει τη διοίκηση νομικού προσώπου φροντίζει τις υποθέσεις του και το αντιπροσωπεύει δικαστικά και εξώδικα. Υποκατάσταση απαγορεύεται εφόσον η συστατική πράξη ή το καταστατικό δεν ορίζει διαφορετικά.

Άρθρο 68. — Η έκταση της εξουσίας εκείνου που έχει τη διοίκηση προσδιορίζεται από τη συστατική πράξη ή το καταστατικό· ο προσδιορισμός αυτός ισχύει και για τους τρίτους. Με τη συστατική πράξη ή το καταστατικό ορισμένες υποθέσεις μπορούν να ανατεθούν σε ιδιαίτερο πρόσωπο. Η εξουσία του, σε περίπτωση αμφιβολίας, εκτείνεται και σε κάθε συναφή πράξη.

Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις για την αντιπροσώπευση και την εντολή.

Άρθρο 69. — Έλλειψη προσώπων διοίκησης. Αν λείπουν τα πρόσωπα που απαιτούνται για τη διοίκηση του νομικού προσώπου ή αν τα συμφέροντά τους συγκρούονται προς εκείνα του νομικού προσώπου, ο ειρηνοδίκης διορίζει προσωρινή διοίκηση ύστερα από αίτηση όποιου έχει έννομο συμφέρον. (Όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν 4055/2012.)

Άρθρο 70. — Δικαιοπραξίες του νομικού προσώπου. Δικαιοπραξίες που επιχειρήσει μέσα στα όρια της εξουσίας του το όργανο που διοικεί το νομικό πρόσωπο υποχρεώνουν το νομικό πρόσωπο.

Άρθρο 71. — Ευθύνη νομικού προσώπου. Το νομικό πρόσωπο ευθύνεται για τις πράξεις ή τις παραλείψεις των οργάνων που το αντιπροσωπεύουν, εφόσον η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά την εκτέλεση των καθηκόντων που τους είχαν ανατεθεί και δημιουργεί υποχρέωση αποζημίωσης. Το υπαίτιο πρόσωπο ευθύνεται επιπλέον εις ολόκληρον.

Άρθρο 72. — Εκκαθάριση. Μόλις το νομικό πρόσωπο διαλυθεί, βρίσκεται αυτοδικαίως σε εκκαθάριση. Ωστόσο περατωθεί η εκκαθάριση και για τις ανάγκες της θεωρείται ότι υπάρχει.

Άρθρο 73. — Αν ο νόμος ή η συστατική πράξη ή το καταστατικό δεν ορίζουν διαφορετικά ή το αρμόδιο όργανο δεν αποφάσισε διαφορετικά, η εκκαθάριση γίνεται από εκείνους που έχουν τη διοίκηση του νομικού προσώπου. Αν δεν υπάρχουν, ο ειρηνοδίκης διορίζει έναν ή περισσότερους εκκαθαριστές.

(Όπως το άρθρο αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 παρ. 2 του Ν 4055/2012.)

Άρθρο 74. — Ο εκκαθαριστής ενεργεί ως διοικητής του νομικού προσώπου. Η εξουσία του περιορίζεται στις ανάγκες της εκκαθάρισης.

Άρθρο 75. — Ο εκκαθαριστής ευθύνεται να αποζημιώσει τους δανειστές του νομικού προσώπου για κάθε υπαίτια παράβαση των υποχρεώσεών του. Περισσότεροι εκκαθαριστές ευθύνονται εις ολόκληρον.

Άρθρο 76. — Η εκκαθάριση γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις για τη δικαστική εκκαθάριση κληρονομίας, που εφαρμόζονται αναλόγως.

Άρθρο 77. — Τύχη της περιουσίας μετά τη διάλυση. Η περιουσία νομικού προσώπου που διαλύθηκε, αν ο νόμος ή η συστατική πράξη ή το καταστατικό δεν ορίζει διαφορετικά, ή το αρμόδιο όργανο δεν αποφάσισε διαφορετικά, περιέρχεται στο δημόσιο. Το δημόσιο έχει την υποχρέωση να εκπληρώσει το σκοπό του νομικού προσώπου με την περιουσία αυτή.

Άρθρο 78. — Σωματείο. Ένωση προσώπων που επιδιώκει σκοπό μη κερδοσκοπικό αποκτά προσωπικότητα όταν εγγραφεί σε ειδικό δημόσιο βιβλίο (σωματείο) που τηρείται στο πρωτοδικείο της έδρας του. Για να συσταθεί σωματείο χρειάζονται είκοσι τουλάχιστον πρόσωπα.

Άρθρο 79. — Αίτηση για την εγγραφή σωματείου. Για την εγγραφή του σωματείου στο βιβλίο οι ιδρυτές ή η διοίκηση του σωματείου υποβάλλουν αίτηση στο πρωτοδικείο. Στην αίτηση επισυνάπτονται η συστατική πράξη, τα ονόματα των μελών της διοίκησης και το καταστατικό με τις υπογραφές των μελών και με χρονολογία.

Άρθρο 80. — Καταστατικό σωματείου. Το καταστατικό, για να είναι έγκυρο, πρέπει να καθορίζει: 1. το σκοπό, την επωνυμία και την έδρα του σωματείου· 2. τους όρους της εισόδου, της αποχώρησης και της αποβολής των μελών, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώ-

σεις τους· 3. τους πόρους του σωματείου· 4. τον τρόπο της δικαστικής και της εξώδικης αντιπροσώπευσης του σωματείου· 5. τα όργανα της διοίκησης του σωματείου, καθώς και τους όρους με τους οποίους καταρτίζεται και λειτουργεί η διοίκηση και παύονται τα όργανά της· 6. τους όρους με τους οποίους συγκαλείται, συνεδριάζει και αποφασίζει η συνέλευση των μελών· 7. τους όρους για την τροποποίηση του καταστατικού· 8. τους όρους για τη διάλυση του σωματείου.

Άρθρο 81. — Απόφαση για την εγγραφή του σωματείου. Αν συντρέχουν οι νόμιμοι όροι, ο ειρηνοδίκης διατάσσει: 1. να δημοσιευθεί στον τύπο περίληψη του καταστατικού με τα ουσιώδη στοιχεία του, 2. να εγγραφεί το σωματείο στο βιβλίο των σωματείων. Η εγγραφή αυτή περιλαμβάνει το όνομα και την έδρα του σωματείου, τη χρονολογία του καταστατικού, τα μέλη της διοίκησης και τους όρους που την περιορίζουν. Το καταστατικό επικυρώνεται από τον ειρηνοδίκη, κοινοποιείται στον εισαγγελέα πρωτοδικών και κατατίθεται στο αρχείο του πρωτοδικείου. (Όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 παρ. 3 του Ν 4055/2012.)

Άρθρο 82. — Τη διάταξη του ειρηνοδίκη που απορρίπτει την αίτηση έχει δικαίωμα να ανακόψει μόνο εκείνος που την είχε υποβάλει. Τη διαταγή που δέχεται την αίτηση έχει δικαίωμα να ανακόψει μόνο ο εισαγγελέας πρωτοδικών αυτέπαγγέλτως ή κατόπιν αίτησης της εποπτεύουσας αρχής, καθώς και κάθε τρίτος που έχει έννομο συμφέρον. (Όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 παρ. 4 του Ν 4055/2012.)

Άρθρο 83. — Από πότε υπάρχει το σωματείο. Το σωματείο αποκτά προσωπικότητα από τη στιγμή που θα εγγραφεί στο βιβλίο. Η εγγραφή γίνεται αμέσως μετά την έκδοση της διαταγής του άρθρου 81. (Όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 παρ. 5 του Ν 4055/2012.)

Άρθρο 84. — Εγγραφή τροποποίησης του καταστατικού. Κάθε τροποποίηση του καταστατικού ισχύει μόνο αφού εγγραφεί στο βιβλίο σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 79, 81 και 82.

Άρθρο 85. — Σημείωση της διάλυσης του σωματείου. Η διάλυση του σωματείου, οπωσδήποτε και αν επέλθει, καθώς και τα ονόματα των εκκαθαριστών, σημειώνονται στο βιβλίο των σωματείων, δίπλα στην εγγραφή του. Η σημείωση γίνεται ύστερα από αίτηση της διοίκησης του σωματείου ή της αρχής που προκάλεσε τη διάλυσή του.

Άρθρο 86. — Είσοδος νέων μελών. Αν το καταστατικό δεν ορίζει διαφορετικά, η είσοδος νέων μελών επιτρέπεται πάντοτε.

Άρθρο 87. — Αποχώρηση μελών. Τα μέλη έχουν δικαίωμα να αποχωρήσουν από το σωματείο. Η αποχώρηση πρέπει να γνωστοποιείται τρεις τουλάχιστον μήνες πριν από τη λήξη του λογιστικού έτους και ισχύει για το τέλος του.

Άρθρο 88. — Αποβολή μελών. Αποβολή μέλους επιτρέπεται: 1. στις περιπτώσεις που προβλέπει το καταστατικό· 2. αν υπάρχει σπουδαίος λόγος και το αποφασίσει η γενική συνέλευση.

Το μέλος που έχει αποβληθεί έχει το δικαίωμα να προσφύγει στον πρόεδρο των πρωτοδικών μέσα σε δύο μήνες από το γνωστοποιήθηκε η απόφαση, αν η αποβολή έγινε αντίθετα προς τους όρους του καταστατικού ή αν δεν υπήρχαν σπουδαίοι λόγοι για την αποβολή του.

Άρθρο 89. — Ισοτιμία μελών. Όλα τα μέλη του σωματείου έχουν ίσα δικαιώματα. Ιδιαίτερα δικαιώματα απονέμονται ή αφαιρούνται με τη συναίνεση όλων των μελών.

Άρθρο 90. — Δικαιώματα και υποχρεώσεις αυτών που έπαψαν να είναι μέλη. Όσοι έπαψαν να είναι μέλη του σωματείου δεν έχουν κανένα δικαίωμα στην περιουσία του.

Οφείλουν να καταβάλουν την εισφορά τους ανάλογα με το χρόνο που παρέμειναν μέλη.

Άρθρο 91. — Αμεταβίβαστο της ιδιότητας του μέλους. Η ιδιότητα του μέλους, αν το καταστατικό δεν ορίζει διαφορετικά, δεν επιδέχεται αντιπροσώπευση και δεν μεταβιβάζεται ούτε κληρονομείται.

Άρθρο 92. — Διοίκηση του σωματείου. Η διοίκηση του σωματείου, αν το καταστατικό δεν ορίζει διαφορετικά, αποτελείται από μέλη του σωματείου.

Άρθρο 93. — Συνέλευση του σωματείου. Η συνέλευση των μελών αποτελεί το ανώτατο όργανο του σωματείου και αποφασίζει για κάθε υπόθεσή του που δεν υπάγεται στην αρμοδιότητα άλλου οργάνου. Η συνέλευση, αν το καταστατικό δεν ορίζει διαφορετικά, ιδίως εκλέγει τα πρόσωπα της διοίκησης, αποφασίζει για την είσοδο ή την αποβολή μέλους, εγκρίνει τον ισολογισμό, αποφασίζει για τη μεταβολή του σκοπού του σωματείου, για την τροποποίηση του καταστατικού και για τη διάλυση του σωματείου.

Άρθρο 94. — Έργο της συνέλευσης. Η συνέλευση έχει την εποπτεία και τον έλεγχο των οργάνων της διοίκησης και έχει το δικαίωμα οποτεδήποτε να τα παύει, χωρίς να θίγεται το δικαίωμά τους να απαιτήσουν την αμοιβή που έχει συμφωνηθεί. Το καταστατικό δεν μπορεί να περιορίσει το δικαίωμα της συνέλευσης να παύει τα όργανα της διοίκησης για σπουδαίους λόγους και ιδίως για βαριά παράβαση των καθηκόντων τους ή για ανικανότητα να ασκήσουν την τακτική διαχείριση.

Άρθρο 95. — Σύγκληση. Η διοίκηση συγκαλεί τη συνέλευση στις περιπτώσεις που ορίζει το καταστατικό ή κάθε φορά που επιβάλλεται από το συμφέρον του σωματείου.

Άρθρο 96. — Η συνέλευση συγκαλείται, αν το ζητήσει ο αριθμός μελών που προβλέπει το καταστατικό. Αν δεν υπάρχει τέτοια πρόβλεψη, τη σύγκληση μπορεί να ζητήσει το ένα πέμπτο των μελών με αίτηση όπου αναγράφονται τα θέματα που πρόκειται να συζητηθούν.

Αν η διοίκηση δεν εισακούσει την αίτηση, ο πρόεδρος πρωτοδικών μπορεί να εξουσιοδοτήσει τους αιτούντες να συγκαλέσουν τη συνέλευση και να ρυθμίσει τα σχετικά με την προεδρία της.

Άρθρο 97. — Πώς αποφασίζει η συνέλευση. Η συνέλευση αποφασίζει με απόλυτη πλειοψηφία των μελών που είναι παρόντα. Απόφαση για θέμα που δεν αναγράφεται στην πρόσκληση είναι άκυρη.

Αν όλα τα μέλη συναινέσουν εγγράφως σε ορισμένη πρόταση, μπορεί να ληφθεί απόφαση και χωρίς συνέλευση των μελών.

Άρθρο 98. — Το μέλος δεν έχει δικαίωμα να ψηφίσει, αν η απόφαση αφορά την επιχείρηση δικαιοπραξίας ή την έγερση ή την κατάργηση δίκης μεταξύ του σωματείου και του μέλους ή του συζύγου του ή εξ αίματος συγγενούς του ως και τον τρίτο βαθμό.

Άρθρο 99. — Για να αποφασιστεί η τροποποίηση του καταστατικού ή η διάλυση του σωματείου χρειάζεται η παρουσία των μισών τουλάχιστον μελών και πλειοψηφία των τριών τετάρτων των παρόντων.

Άρθρο 100. — Για να μεταβληθεί ο σκοπός του σωματείου πρέπει να συναινέσουν όλα τα μέλη. Οι απόντες συναινούν εγγράφως.

Άρθρο 101. — Ακυρότητα απόφασης. Απόφαση της συνέλευσης είναι άκυρη, αν αντιβαίνει στο νόμο ή στο καταστατικό. Την ακυρότητα κηρύσσει το δικαστήριο ύστερα από αγωγή μέλους που δεν συναίνεσε ή οποιουδήποτε άλλου έχει έννομο συμφέρον. Η αγωγή αποκλείεται μετά την πάροδο έξι μηνών από την απόφαση της συνέλευσης. Η απόφαση που κηρύσσει την ακυρότητα ισχύει έναντι όλων.

Άρθρο 102. — Ο πρόεδρος πρωτοδικών μπορεί να αναστείλει την εκτέλεση μιας άκυρης απόφασης, αν το ζητήσει η διοίκηση του σωματείου ή μέλος του ή ο εισαγγελέας.

Άρθρο 103. — Διάλυση του σωματείου. Το σωματείο διαλύεται οποτεδήποτε με απόφαση της συνέλευσης των μελών.

Άρθρο 104. — Το σωματείο διαλύεται στις περιπτώσεις που προβλέπει το καταστατικό. Το σωματείο διαλύεται μόλις τα μέλη του μείνουν λιγότερα από δέκα.

Άρθρο 105. — Με απόφαση του πρωτοδικείου μπορεί να διαλυθεί το σωματείο, αν το ζητήσει η διοίκησή του ή το ένα πέμπτο των μελών του ή η εποπτεύουσα αρχή: 1. αν, επειδή μειώθηκε ο αριθμός των μελών του ή από άλλα αίτια, είναι αδύνατο να αναδειχθεί διοίκηση ή γενικά να εξακολουθήσει να λειτουργεί το σωματείο σύμφωνα με το καταστατικό· 2. αν ο σκοπός του σωματείου εκπληρώθηκε ή αν από τη μακρόχρονη αδράνεια συνάγεται ότι ο σκοπός του έχει εγκαταλειφθεί· 3. αν το σωματείο επιδιώκει σκοπό διαφορετικό από εκείνον που καθορίζει το καταστατικό ή αν ο σκοπός ή η λειτουργία του σωματείου έχουν καταστεί παράνομοι ή ανήθικοι ή αντίθετοι προς τη δημόσια τάξη.

Άρθρο 106. — Περιουσία σωματείου που διαλύθηκε. Η περιουσία σωματείου που διαλύθηκε δεν διανέμεται ποτέ στα μέλη του.

Άρθρο 107. — Ενώσεις που δεν αποτελούν σωματεία. Ένωση προσώπων για την επιδίωξη σκοπού, όταν δεν αποτελεί σωματείο, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά, διέπεται από τις διατάξεις για την εταιρία. Μόλις η ένωση αυτή μετατραπεί σε σωματείο, η περιουσία της μεταβιβάζεται στο σωματείο σύμφωνα με τις κοινές διατάξεις.

Άρθρο 108. — Ίδρυμα. Αν με ιδρυτική πράξη μια περιουσία ορίστηκε για να εξυπηρετηθεί ορισμένος σκοπός, το ίδρυμα αποκτά προσωπικότητα με διάταγμα που εγκρίνει τη σύστασή του.

Άρθρο 109. — Ίδρυτική πράξη. Η ιδρυτική πράξη γίνεται είτε με δικαιοπραξία εν ζωή είτε με διάταξη τελευταίας βούλησης. Η δικαιοπραξία εν ζωή απαιτείται να γίνει με συμβολαιογραφικό έγγραφο.

Άρθρο 110. — Περιεχόμενο. Στην ιδρυτική πράξη πρέπει να καθορίζεται ο σκοπός του ιδρύματος, η περιουσία που αφιερώνεται και ο οργανισμός του.

Το διάταγμα που εγκρίνει το ίδρυμα μπορεί να ορίσει ή να συμπληρώσει ή να τροποποιήσει τον οργανισμό, με τον όρο ότι η θέληση του ιδρυτή θα παραμείνει σεβαστή. Η συμπλήρωση ή η τροποποίηση μπορεί να γίνει με τους ίδιους όρους και με μεταγενέστερο διάταγμα με την επιφύλαξη της διάταξης του άρθρου 119.

Άρθρο 111. — Ανάκληση ιδρυτικής πράξης. Υστερα από αίτηση του ιδρυτή το δικαστήριο μπορεί να επιτρέψει την ανάκληση της ιδρυτικής πράξης: 1. επειδή επακολούθησε απορία του ιδρυτή· 2. για σπουδαίους λόγους που δικαιολογούν την ανάκληση.

Μετά την έκδοση του διατάγματος δεν επιτρέπεται αίτηση για ανάκληση.

Άρθρο 112. — Έγκριση ιδρύματος. Η αρμόδια αρχή προκαλεί αυτεπαγγέλτως την έγκριση του ιδρύματος.

Άρθρο 113. — Υποχρεώσεις του ιδρυτή. Από τη σύσταση του ιδρύματος ο ιδρυτής έχει την υποχρέωση να μεταβιβάσει σ' αυτό την περιουσία που έταξε.

Δικαιώματα που μεταβιβάζονται με απλή εκχώρηση, εφόσον η βούληση του ιδρυτή δεν είναι αντίθετη, μεταβιβάζονται αυτοδικαίως μόλις συσταθεί το ίδρυμα.

Άρθρο 114. — Ίδρυση μετά το θάνατο του ιδρυτή. Ίδρυμα που συνιστάται μετά το θάνατο του ιδρυτή θεωρείται ότι υφίσταται κατά το χρόνο του θανάτου του ως προς την περιουσία που έχει ταχθεί υπέρ του ιδρύματος.

Άρθρο 115. — Δικαιώματα δανειστών και μεριδούχων. Οι δανειστές και οι νόμιμοι μεριδούχοι του ιδρυτή μπορούν να προσβάλουν τη σύσταση του ιδρύματος σύμφωνα με τις διατάξεις για τις δωρεές.

Άρθρο 116. — Δικαιώματα ωφελουμένων. Τα πρόσωπα που ωφελούνται από το σκοπό του ιδρύματος έχουν αγωγή εναντίον του. Αν τα πρόσωπα αυτά δεν προσδιορίζονται κατά τρόπο επαρκή από την ιδρυτική πράξη, η διοίκηση του ιδρύματος τα προσδιορίζει κατά εύλογη κρίση.

Άρθρο 117. — Τέλος ιδρύματος. Το ίδρυμα παύει να υπάρχει στις περιπτώσεις που ορίζει η ιδρυτική πράξη ή ο οργανισμός του.

Άρθρο 118. — Το ίδρυμα διαλύεται με διάταγμα: 1. αν ο σκοπός του, εκπληρώθηκε ή έγινε απραγματοποίητος· 2. αν έχει παρεκκλίνει από το σκοπό του, ή αν ο σκοπός ή η λειτουργία του έγινε παράνομος ή ανήθικος ή αντίθετος προς τη δημόσια τάξη.

Άρθρο 119. — Μεταβολή του οργανισμού. Ο οργανισμός του ιδρύματος μπορεί να μεταβληθεί, ακόμη και αντίθετα προς τη θέληση του ιδρυτή, αν το ζητήσει η διοίκηση του ιδρύματος και αν η μεταβολή επιβάλλεται για να συντηρηθεί η περιουσία του ή για να εκπληρωθεί ο σκοπός του.

Άρθρο 120. — Μετατροπή σκοπού. Αν ο σκοπός του ιδρύματος έγινε απραγματοποίητος, μπορεί να δοθεί σ' αυτό, με διάταγμα που προκαλεί η αρμόδια αρχή, άλλος παραπλήσιος σκοπός, σύμφωνα με την πιθανότερη θέληση του ιδρυτή.

Άρθρο 121. — Η μεταβολή του περιεχομένου ή των όρων της ιδρυτικής πράξης ως προς τις διατάξεις της που εξυπηρετούν σκοπό δημόσιο ή κοινωφελή απαγορεύεται. Όταν η θέληση του ιδρυτή καταστεί απόλυτα απραγματοποίητη, επιτρέπεται, εξαιρετικά, η περιουσία που είχε ταχθεί να διατεθεί με ειδικό νόμο για άλλο παραπλήσιο σκοπό.

Άρθρο 122. — Επιτροπές εράνων. Επιτροπές από πέντε τουλάχιστον μέλη, που έχουν σκοπό να συγκεντρώσουν χρήματα ή άλλα αντικείμενα με εράνους, γιορτές ή άλλα παρό-

μοια μέσα, για την εξυπηρέτηση ορισμένου σκοπού δημόσιου ή κοινωφελούς (επιτροπές εράνων), αποκτούν προσωπικότητα με διάταγμα.

Άρθρο 123. — Συστατικό διάταγμα. Το διάταγμα περιέχει τον οργανισμό και τα μέλη της επιτροπής και καθορίζει το έργο και την έδρα της, καθώς και το χρονικό διάστημα για να περατώσει το έργο της. Το διάστημα αυτό μπορεί να παραταθεί.

Άρθρο 124. — Διάλυση της επιτροπής. Η επιτροπή παύει να υπάρχει μόλις περάσει ο χρόνος που είχε ταχθεί ή περατωθεί το έργο της.

Άρθρο 125. — Η επιτροπή μπορεί να διαλυθεί με διάταγμα: 1. αν αποφασίσει η ίδια να διαλυθεί· 2. αν έχει παρεκκλίνει από το έργο της· 3. αν η εκτέλεση του έργου της έγινε ανέφικτη ή συνάγεται οπωσδήποτε ότι εγκαταλείφθηκε· 4. αν ο σκοπός έγινε παράνομος ή ανήθικος ή αντιβαίνει στη δημόσια τάξη.

Άρθρο 126. — Υποκατάσταση ιδρύματος. Αν ο οργανισμός προβλέπει ότι η περιουσία που έχει συγκεντρωθεί από την επιτροπή θα χρησιμοποιηθεί για ορισμένο διαρκή σκοπό, για την περαιτέρω εκπλήρωσή του πρέπει να συσταθεί ίδρυμα και εφαρμόζονται οι διατάξεις για το ίδρυμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Δικαιοπραξίες

Άρθρο 127. — Ενήλικος. Όποιος έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του (ενήλικος) είναι ικανός για κάθε δικαιοπραξία.

Άρθρο 128. — Ανίκανοι για δικαιοπραξία. Ανίκανοι για δικαιοπραξία είναι: 1. όποιοι δεν έχουν συμπληρώσει το δέκατο έτος· 2. όποιοι βρίσκονται σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση.

(Όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 16 του Ν 2447/1996.)

Άρθρο 129. — Περιορισμένα ικανοί. Περιορισμένη ικανότητα για δικαιοπραξία έχουν: 1. οι ανήλικοι που συμπλήρωσαν το δέκατο έτος· 2. όποιοι βρίσκονται σε μερική στερητική δικαστική συμπαράσταση· 3. όποιοι βρίσκονται σε επικουρική δικαστική συμπαράσταση.

(Όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 16 του Ν 2447/1996.)

Άρθρο 130. — Δήλωση βούλησης από ανίκανο. Η δήλωση βούλησης από ανίκανο για δικαιοπραξία είναι άκυρη.

Άρθρο 131. — Η δήλωση της βούλησης είναι άκυρη αν, κατά το χρόνο που έγινε, το πρόσωπο δεν είχε συνείδηση των πράξεών του ή βρισκόταν σε ψυχική ή διανοητική διαταραχή που περιόριζε αποφασιστικά τη λειτουργία της βούλησής του.

Οι κληρονόμοι μπορούν, μέσα σε μια πενταετία από την επαγωγή, να προσβάλουν για έναν από τους λόγους της προηγούμενης παραγράφου τις μη χαριστικές δικαιοπραξίες που έγιναν από τον κληρονομούμενο ή προς αυτόν τότε μόνο: 1. αν κατά την κατάρτιση της δικαιοπραξίας εκκρεμούσε διαδικασία για την υποβολή του κληρονομούμενου σε δικαστική συμπαράσταση λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής, που δεν πρόλαβε να ολοκληρωθεί ή αν μετά την κατάρτιση ο κληρονομούμενος υποβλήθηκε σε δικαστική συμπαράσταση για την παραπάνω

Handwritten notes:
 α) Ομοίως = βεβαίως
 β) Ομοίως = βεβαίως
 γ) Ομοίως = βεβαίως
 δ) Ομοίως = βεβαίως
 ε) Ομοίως = βεβαίως
 ζ) Ομοίως = βεβαίως
 η) Ομοίως = βεβαίως
 θ) Ομοίως = βεβαίως
 ι) Ομοίως = βεβαίως
 κ) Ομοίως = βεβαίως
 λ) Ομοίως = βεβαίως
 μ) Ομοίως = βεβαίως
 ν) Ομοίως = βεβαίως
 ξ) Ομοίως = βεβαίως
 ο) Ομοίως = βεβαίως
 π) Ομοίως = βεβαίως
 ρ) Ομοίως = βεβαίως
 σ) Ομοίως = βεβαίως
 τ) Ομοίως = βεβαίως
 υ) Ομοίως = βεβαίως
 φ) Ομοίως = βεβαίως
 χ) Ομοίως = βεβαίως
 ψ) Ομοίως = βεβαίως
 ω) Ομοίως = βεβαίως
 Ω) Ομοίως = βεβαίως

αιτία· 2. αν η δικαιοπραξία καταρτίστηκε ενόσω αυτός βρισκόταν έγκλειστος σε ειδική για την κατάστασή του μονάδα ψυχικής υγείας· 3. αν η κατάσταση που επικαλούνται οι κληρονόμοι προκύπτει από την ίδια τη δικαιοπραξία που προσβάλλεται.

(Όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 16 του Ν 2447/1996.)

Άρθρο 132. — Στην περίπτωση του προηγούμενου άρθρου, αν η δήλωση απευθυνόταν σε άλλον, που αγνοούσε ανυπαίτια την κατάσταση του προσώπου με το οποίο συναλλάχθηκε, μπορεί το πρόσωπο αυτό να υποχρεωθεί κατά τις περιστάσεις να ανορθώσει τη ζημία που επήλθε από την ακυρότητα, εφόσον δεν μπορεί να καλυφθεί από αλλού.

Άρθρο 133. — Δικαιοπραξίες του περιορισμένα ικανού. Πρόσωπα με περιορισμένη ικανότητα είναι ικανά να επιχειρήσουν δικαιοπραξία μόνο στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος ή μόνο με τους όρους που τάσσει ο νόμος.

Άρθρο 134. — Ανήλικος που συμπλήρωσε το δέκατο έτος. Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο έτος είναι ικανός για δικαιοπραξία, από την οποία αποκτά απλώς και μόνο έννομο όφελος.

Άρθρο 135. — Ανήλικος που συμπλήρωσε το δέκατο τέταρτο έτος. Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο τέταρτο έτος μπορεί να διαθέτει ελεύθερα κάθε τι που κερδίζει από την προσωπική του εργασία ή που του δόθηκε για να το χρησιμοποιεί ή για να το διαθέτει ελεύθερα.

Άρθρο 136. — Ανήλικος που συμπλήρωσε το δέκατο πέμπτο έτος. Ο ανήλικος που συμπλήρωσε το δέκατο πέμπτο έτος μπορεί, με τη γενική συναίνεση των προσώπων που ασκούν την επιμέλειά του, να συνάψει σύμβαση εργασίας ως εργαζόμενος. Αν δεν δίνεται η συναίνεση, αποφασίζει το δικαστήριο ύστερα από αίτηση του ανηλίκου.

Άρθρο 137. — Ανήλικος που τελεί γάμο. Ο έγγαμος ανήλικος μπορεί να επιχειρεί μόνος του κάθε δικαιοπραξία απαραίτητη για να συντηρεί ή να βελτιώνει την περιουσία του ή για να αντιμετωπίζει τις ανάγκες της προσωπικής του συντήρησης και εκπαίδευσης, καθώς και τις τρέχουσες ανάγκες της οικογένειάς του. Μπορεί επίσης: 1. να εκμισθώνει μόνος τα ακίνητά του, αστικά ή αγροτικά, το πολύ για μία εξαετία· 2. να εισπράττει μόνος του εισοδήματα από την περιουσία του· 3. να διεξάγει μόνος του κάθε δίκη σχετική με τις παραπάνω δικαιοπραξίες.

Άρθρο 138. — Εικονική δήλωση. Δήλωση βούλησης που δεν έγινε στα σοβαρά παρά μόνο φαινομενικά (εικονική) είναι άκυρη.

Άλλη δικαιοπραξία που καλύπτεται κάτω από την εικονική είναι έγκυρη αν τα μέρη την ήθελαν και συντρέχουν οι όροι που απαιτούνται για τη σύστασή της.

Άρθρο 139. — Η εικονικότητα δεν βλάπτει εκείνον που συναλλάχθηκε αγνοώντας την.

Άρθρο 140. — Δήλωση από πλάνη. Αν κάποιος καταρτίζει δικαιοπραξία και η δήλωσή του δεν συμφωνεί, από ουσιώδη πλάνη, με την βούλησή του, έχει δικαίωμα να ζητήσει την ακύρωση της δικαιοπραξίας.

Άρθρο 141. — Πλάνη ουσιώδης. Η πλάνη είναι ουσιώδης όταν αναφέρεται σε σημείο τόσο σπουδαίο για την όλη δικαιοπραξία, ώστε, αν το πρόσωπο γνώριζε την πραγματική κατάσταση, δεν θα επιχειρούσε τη δικαιοπραξία.